

K I D E

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 3 • 2018

OIKEUDENMUKAISUUS

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti 3 • 2018
www.ulapland.fi/kide

Kide ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Päätoimittaja MARJO LAUKKANEN
Toimittajat SARI VÄYRYNEN,
JOHAN-EERIK KUKKO
Art Director REETTA LINNA
Valokuvaaja MARKO JUNTTLILA

Ilmoitusvaraukset: Tarja Helala, 040 528 6083
Päätoimittaja puh. 040 4844 296
Sähköpostit: etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Painos 3 200 kpl, painopaikka Erweko Oy, Oulu.
ISSN 0787-0965.

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja,
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.
Mediakortti ja osoitteenmuutokset:
www.ulapland.fi/kide.
Julkaisija: Lapin yliopisto/Viestintä, PL 122,
96101 Rovaniemi.

tekijä

VELI KOURI

Marjo Laukkanen
Päätoimittaja, tiedetoimittaja

Marjo Laukkanen vastaa lehdestä kokonaisuutena. Yhdessä toimituksen kanssa hän ideoi sekä sisältöjä että muotoja.

”Tässä lehdessä inspiroiduimme nimettömästä juttuvinkistä, jonka saimme keväällä. Vinkissä oli liuta kysymyksiä ja linkki Minna Kimpimäen haastatteluun Helsingin Sanomissa. Kirjoittaja kehotti miettimään muun muassa sitä, miksi eri oikeusasteet antavat samasta teosta päinvastaisia tuomioita ja onko maamme oikeuslaitos ajan tasalla. Tulkitsin, että taustalla on isompi kysymys oikeudenmukaisuudesta. Vinkistä syntyi teeman pääjuttu, ja se innosti pohtimaan aihetta laajemminkin.”

TEKIÄ-palstalla esitellään lehden tekijöitä.

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä
Sámegillii
- 5 Mie [Arvoitusta ratkomassa](#)
- 6 Aura
Luovat
- 7 Arktis
Kolumni [JAAKKO HEIKKILÄ](#)
- 8 Hattara [PÄLVI RANTALA](#)
Arviot

TUOKIO

- 26 Tuokio arktisessa [KRISTIINA KOSKINEN](#)

OPISKELUA

- 28 Sarjakuva
Blogi
- 29 Opiskelu-uutiset
- 31 Alumni [Ammattia opettamassa](#)

KITEYTYKSET

- 32 [Erikoiskirjastot palvelevat tiedonjanoista](#)
- 35 [Mitä vaihdossa voi oppia?](#)

HIPUT

- 36 [Kotisivu Elämäntapapelastaja](#)
- 37 [Eskon puumerkki](#) [PEKKA VASARI](#)
- 38 [Julkaisuja](#)
- 41 [Väitökset](#)
- 43 [Lyhyet](#)
- 50 [Hiutaleita](#) [AINI LINJAKUMPU](#)
- 51 [Muistamme](#)

TEEMA Oikeudenmukaisuus

Mitä tarkoitetaan kansalaisten oikeustajulla? Onko sitä olemassakaan?

Mitä oikeudenmukaisuus tarkoittaa eri oppiaineissa? Miten oikeudenmukaisuutta voi oppia?

Onko Suomen oikeuslaitos ajan tasalla antamissaan tuomioissa?

9 Pääkirjoitus [MIRVA LOHINIVA-KERKELÄ](#) • 10 Rikos ja rangaistus • 18 Kolme kulmaa oikeudenmukaisuuteen • 21 Kolumni [AKI-MAURI HUHTINEN](#) • 22 Kuinka kasvattaa oikeudenmukaisuuteen? • 24 Miten teemme oikeudenmukaisuutta työelämämme arjessa?

” Joskus vähäinenkin teko tai laiminlyönti voi aiheuttaa vakavia seurauksia.

10

18

” Oikeudenmukaisuus haastaa meidät arvottamaan oikean ja väärän välistä suhdetta.

” Reiluuutta on se, että kohtelee kaikkia tasapuolisesti.

22

Kannen ja tämän sivun valokuvat: Marko Junttila
Kuvitus: Sanni Harju-Nikula

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA MUOTKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä
MARKKU HEIKKILÄ

ULTIMA THAI

Turisteja kuljettava alus ajelee pitkin vuonoa ja jäätikön reunoja seurailleen Huippuvuorten päätaajamasta Longyearbyenistä kohti Barentsburgia, venäläistä kaivoskylää. Laivan koko miehistö – kapteeni, kahvilan myyjä ja kansimiehet – on Thaimaasta tai Filippiineiltä. He ajelevat paattiaan tottuneesti vesillä, jotka tänään ovat tyyniä mutta jotka voivat muina päivinä olla mitä vain.

Norjalaiset hallitsevat Huippuvuoria, ja venäläisillä on siellä kaivoksensa. Heidän jälkeensä suurin kansallisuusryhmä saarilla ovat thaimaalaiset, joita on vähän yli sata ihmistä. Filippiiniläisten määrä on kasvussa. Paikassa, jota lähempänä pohjoisnapaa ei kukaan voi asua. Toden totta, kun karttaa katsoo: arktisen alueen aivan pohjoisimmissa osissa asuu enemmän thaimaalaisia kuin inuitteja, joiden kylät Grönlannissa ja Kanadassa ovat etelämpänä.

Mitä he siellä tekevät? Niitä töitä, joita norjalaiset eivät tekisi. Siivoavat, tarjoilevat. Tämä kaikki kertoo vahvasti jostakin – mutta ei niinkään arktisesta alueesta vaan maailmasta yleensä.

SÁMEGILLII

Dán spálttas čáallet olbmot, geat beroštit sámédutkamušas, sámegielas ja sámekultuvrras. Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta ja -kulttuurista sekä saamen kielestä kiinnostuneet henkilöt.

SÁPMELAŠVUOHTA SPEALUS

Mus lei geassit ovdavuoigatvuohta geahčadit olbmuid speallamin spealuid, maid vuolggasadjin lea sámekultuvra: rievssahiin girddašepmi, virtuaalavánddardeapmi duoddaris skábmaáigge ja dássedeaddofielluin govddodallan sámevuođa ja váldokultuvrra gaskkas. Muhtumiidda heahkastuhtige dutkanfáddá lea alccesan leamašan árga juo 30 jagi. Oainnán teknologijja bargoneavvun, mainna sáhtta buvttadit sisdoalu, mii bohciida kultuvrra siste. Maiddá pedagogihkas spealuid dutket oahpahusa oassin ja arktalaš pedagogihka rážasta ođđa teknologijja gáiddusoahpahuščovdosiid geavahemiin. Searvvušvuohta, mii lea sámevuođas guovddážiis, duolmmahallá goittotge álket dahkoduhtavuhtii, lasihuvvon duohtavuhtii ja robotihká; kultuvrraid uhkin lea ahte dat šaddet digitálakultuvrra vuollekultuvrran. Juos ovdamearka dihte searvvušvuođa dollet sápmelašvuođa adaptiivalaš iešvuohtan, galgá teknologijja lasiheami sámehoahpussii guorahallat nu, ahte searvvušvuohta seailu virtuaalaluohkkáin maid. Spealuid ovddideamis ja sápmelašvuođas lean vásihan seammalágan searvvušvuođa ja oainnán dan fámu.

SAAMELAISUUS PELISSÄ

Minulla oli kesällä etuoikeus katsella ihmisiä pelaamassa saamelaiskulttuurilähtöisiä pelejä: riekolla lentelyä, virtuaalisamoilua tunturissa kaamosaikaan ja tasapainolautailua saamelaisuuden ja valtakulttuurin välillä. Toisille yllättäväkin tutkimusaihe on itselleni ollut arkea jo 30 vuotta. Näen teknologian työkaluna, jonka avulla voi luoda kulttuurilähtöistä sisältöä. Myös kasvatustieteissä pelejä tutkitaan opetuksen osana ja arktinen pedagogiikka ponnistaa uutta teknologiaa ja etäopetusratkaisuja hyödyntäen. Saamelaisuudessa keskiössä oleva yhteisöllisyys kuitenkin helposti jää keino todellisuuden, lisätyn todellisuuden ja robotiikan jalkoihin; kulttuurien uhkana on sulautua digitaalikulttuuriin alakulttuuriksi. Jos esimerkiksi yhteisöllisyys nähdään saamelaisuuden adaptiivisena piirteenä, tulee teknologian lisäämistä saamelaisopetukseen tarkastella siten, että yhteisöllisyys säilyy virtuaaliluokissakin. Pelinkehittämisessä sekä saamelaisuudessa olen kokenut samanlaisen yhteisöllisyyden ja nähnyt se voiman.

OUTI LAITI

Nákkosdutki, pedagogihka dieđagotti
Väitöstutkija, kasvatustieteiden tiedekunta

MARKO JUNTILA

mie

ANNA-MAIJA PARTANEN

Arvoitusta ratkomassa

Lapset löysivät rikospaikalta lapun, jossa oli outoa kirjoitusta. Mitä ihmettä tämä tarkoittaa? Kun he pääsivät sukeltamaan salakirjoituksen maailmaan, he eivät olisi malttaneet lopettaa. Parin tunnin jälkeen ohjaajat patistivat lapset puoliväkipäälle pihalle tuulettamaan.

Yliopistonlehtori Anna-Maija Partanen muistelee lämmöllä intoa, jota todisti toissa kesän salapoliisileirillä Sodankylässä. Tämän ja monta muuta tiedetapahtumaa on järjestänyt Partasen johtama Luma-keskus Lappi. Se kuuluu valtakunnalliseen verkostoon, jonka yhteisenä tavoitteena on innostaa lapsia ja nuoria matematiikan, luonnontieteiden ja teknologian pariin.

Koska Lapin yksikkö on pieni, johtajakin on usein mukana siellä, missä tapahtuu. Partasta tämä ei harmi – päinvastoin.

– Iloitsen joka kerta, kun näen tai kuulen lapsen innostuvan. Jokaisella lapsella on siihen oikeus, ja se tukee myös pitkäjänteistä työskentelyä.

Partasen mukaan oppimisen ilo on läsnä usein, kun lapset pääsevät itse kokeilemaan ja havainnoimaan. Kuten rakettikerhossa, jossa rakennetaan neljä lentävää lait-

ta ja testataan niiden toimivuus. Lapsille suunnattu luova toiminta elävöittää myös luokanopettajakoulutusta, kun opiskelijat ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja tutkimassa sitä.

Ei ihme, että Suomen Kulttuurirahaston Lapin rahasto myönsi keväällä ympäristöpalkinnon Luma-keskus Lapille. Samoihin aikoihin keskus avasi virtuaalisen ja fyysisen tiedeluokan, joka motivoi oppilaita kokeelliseen työskentelyyn ja tukee opettajia käsitteellistämään ilmiöitä.

Partanen työskenteli aiemmin parikymmentä vuotta matematiikan opettajana Lyseonpuiston lukiossa. Nykyisessä työssään hän haluaa olla mukana kehittämässä matematiikasta keskustelemisen kulttuuria.

– Jos luokan saa aidosti keskustelemaan, kaikki oppivat uutta, myös opettaja.

Partanen on opettaja, tutkija ja – ennen kaikkea – kehittäjä.

– En ole tullut yliopistolle luomaan uraa, olen tullut tänne pitämään hauskaa. Sitä Luma-keskus Lappi minulle merkitsee. Meiltä odotetaan innovatiivisuutta.

MARJO LAUKKANEN

PAIKALLISTEN TYÖLLISTÄMINEN ON SOSIAALISEN TOIMILUVAN ELINEHTO

Eri toimialojen paikallinen hyväksyntä perustuu niiden kykyyn työllistää paikallisia ihmisiä ja luoda uusia työpaikkoja. Lapin yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa käy ilmi, että luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen osalta huolenaiheena on, että työpaikat ja omistajuus siirtyvät entistä enemmän ulkopaikkakuntalaisille, kun taas ympäristövaikutukset jäävät paikallisten elämänpiiriin.

Tutkimuksessa selvitettiin kaivos-, metsä- ja matkailualojen niin sanottua sosiaalista toimilupaa eli paikallista hyväksyntää. Kaivosalalla paikallisen hyväksyttävyyden eteen on tehty työtä, sillä

2000-luvun kaivosbuumi toi myös Lapin uusia kaivoshankkeita ja kansainvälisiä yrityksiä.

– Ulkomaista omistusta usein kritisoidaan, mutta toisaalta isoilla yhtiöillä on vakiintuneita sosiaalisen vastuun käytäntöjä, kuten esimerkiksi yhteiskuntavastuuraportointi, sanoo tutkija Leena Suopajarvi.

Matkailuelinkeino tukeutuu paikalliseen luontoon ja kulttuuriin. Se on tarkasteluista aloista eniten läsnä paikallisten ihmisten arjessa.

– Sosiaalista toimilupaa on käsitelty pääasiassa teollisuuden näkökulmas-

ta, mutta myös palvelualalle soveltuvalle mallille olisi tilausta, sanoo tutkimusassistentti Sanna Pettersson.

Asukkaita huolettavat eniten ympäristökysymykset. Kaivostoiminnan pelätään pilaavan vesistöjä ja biotalousbuumin kaventavan metsien monimuotoisuutta. Matkailuelinkeinon osalta huolenaiheeksi nousi reitistöjen laajeneminen.

Tutkimus toteutettiin osana Luonnonvarakeskuksen johtamaa projektia. Sitä varten haastateltiin tutkimuksen kohteena olevan Kittilän kunnan asukkaita ja tutkittavien toimialojen edustajia.

luovat

Taiteellista toimintaa
Lapin yliopistossa

Aikansa ytimessä -näyttely oli alunperin esillä latogalleriassa.

DIALOGEJA LUONNOSSA JA LUONNOSTA

Tiede- ja taideväkeä kokoontui elokuun alussa Ars HETKI...nen II Aikansa ytimessä -symposiumiin ja näyttelyyn Repunpään taidearboriumiin Haapavedelle. Puheissa käsiteltiin ympäristöntilaa, konkreettisia ympäristötekoja sekä paikallistasojen ja yksilöiden vaikutusmahdollisuuksia.

Tapahtuman tuottajana on Lapin yliopiston väitöskirjatutkija ja taiteilija Eira Ainalinpää, jonka ateljeena tapahtumapaikka toimii. Muina puhujina- ja näyttelyosallisina olivat eri alojen asiantuntijat ympäri Suomea.

Myös luonto haluttiin osalliseksi. Ainalinpään elävät kasvitaideteokset toimivat symposiumpuheiden sähköttömänä luontoauditoriona ja kulttuurihistoriallinen vanha lato muuntui galleriaksi.

– Taidearboriumissa kasvaa tällä hetkellä 300 kasvilajia. Oma erityishuomionsa on annettu muun muassa maatiaiskasvikantojen ylläpidolle, Ainalinpää kertoo.

Alkupuheita komppasi ukkonen, ja lopussa puheenvuoroja siivittivät muun muassa päiväperhoset ja kimalaiset auringon kera. Myös pölyttäjähönteiset pääsevät vapaasti liikkumaan latogalleriassa, ja sen mahdollisuuden ne hyödynsivätkin.

Aikansa ytimessä, Metsolan galleria, Oulu, 1.–28.10.2018

arktis

Tieteestä yli rajojen

TÄRKEINTÄ ON
TAVOITTEIDEN
PUUTE

Unohda maratonit ja polkujuoksu. Uusin villitys on haahuilu. Siinä tärkeintä ei ole nopeus, matka tai askelten määrä vaan täydellinen päämäärättömyys. Haahuillessa pinkaistaan rинnettä ylös, pysähtytään syömään puolukoita tai madellaan joen rantaa pitkin, miten nyt sattuu huvittamaan.

Tästä trendikkästä liikuntamuodosta on olemassa myös astetta haasteellisempi versio, jossa haahuilua maustetaan tavoitteettomalla tieteellisellä pohdinnalla. Tällöin haahuilija esittää joko itselleen tai ääneen mieleensä juolattavia kysymyksiä, joita seuraava pohdinta ei saa olla kaupallisesti hyödynnettävissä.

Alkulämmittelynä voi kokeilla vaikka näitä: Millainen on muurahaisten yhteiskuntamalli? Miten se toimisi ihmisillä? Voiko samaan metsään astua kahdesti? Dialogi ja googlaus on sallittua. Jos on kuuluvuutta.

MARJO LAUKKANEN

jaakko

ANNA-ERIKKA HEIKKILÄ

YKSINÄISYYDEN YTIMESSÄ

Opas Håvard ohjaa meidät alas, ammottavaan pimeyteen. Luola on Norjassa, Segergrotta Mo i Ranan lentokentän vieressä.

– Katsokaa, tähtiä mustassa kalliiossa, Håvard sanoo ja nostaa lampun kohti luolan katosta kiilteleviä hopeaisia kiviä.

Portaina luolan suulla olleet mustat lohkarit ovat tasoittuneet kiinteäksi poluksi. Kohta kuljemme kielekkeen reunalla tumma laakso alapuolellamme. Luola kapenee lainehtiviksi kivisiksi aalloiksi, jotka kynsivät kylkiä. Konttaamme. Tulemme avaraan saliin.

– Tämä on kirkko, Håvard naurahtaa: – Kuunnelkaapa, millainen akustiikka.

Musiikin opiskelija puhalttaa keuhkoistaan kuulaan soinnun. Vilkaisemme salin alapuolella solisevaa puroa. Nousemme ahtaasta, kehoa raapivasta reistä seuraavalle tasolle. Ryömimme. Viileä kosteus tiivistyy sieraimissa. Selkäranka vaikeroi.

– Kohta olemme vuoren sydämessä, Håvard rohkaisee.

Otsalamput suuntautuvat pieneen lampeen. Valokeilat sattuvat harmaiseen, laihaan, värittömään kalaan. Kala on viitisen senttiä pitkä, kuuro ja sokea. Se on paikallaan kuin ihmeellinen, pieni aave. Kylkievä värisee.

– Sen tuntoaisti on äärettömän herkkä, Håvard sanoo.

Sammutamme lampun.

Musta pimeys seisoo paikallaan, vahvistuu kalan arkipäiväksi. Kuvittelen sen taas tuntevan loppumattoman yksinäisyyden. Sen, kuinka maapallon pyöriminen antaa vedelle hennon liikkeen. Vuoren paino kumisee kalan kehossa. Eikä valo ole antamassa väripigmenttiä sen nahkaan. Ehkä se ravitsee itsensä veden kivistä irrottamalla mineraaleilla. Puhdas, täydellinen valottomuus on sen maisema.

Sytytämme lampun.

Kala on siirtynyt parikymmentä senttiä oikealle. Nyt se katsoo meitä sokeilla silmillään ja minusta tuntuu, että se näkee otsalampujen valokeilojen häviävän luolastoon.

Valossa, Rana-vuonon pohjukassa luen Don De Lillon romaania *Nolla Kelviniä*: ”Olemme täällä oppiaksemme yksinäisyyden voiman. Olemme täällä ajatellaksemme uudelleen kaikkea, mikä liittyy elämän päättymiseen.”

JAAKKO HEIKKILÄ
Valokuvataiteilija

hattara

Yliopiston kummitus rakastaa lentämistä ajoissa ja paikoissa.

Kun koivut muuttuivat vihreiksi, kaikki rauhoittui. Ei ollut ruuhkaa käytävillä. Se oli mukavaa: sain ottaa kunnon lentospurttuja ja seurata pihalla istuskelevia jätskinsyöjiä. Ne näyttivät niin onnellisilta! Yksi tyttö oli ajanut kaukaa palauttamaan kirjoja, mutta voi, kirjasto olikin kiinni. Onneksi yksi jätskinsyöjistä otti kirjat palautettavakseen. Kesä tekee ihmisille hyvää!

Sitten ne kaikki yhtäkkiä olivat poissa. Ensin ajattelin, että hiljaisuus ja oma rauha ovat virkistävää vaihtelua. Istuskelin keskellä pääaulaa jalat ristissä. Ommmm, sanoin. Ei kuulunut mitään muuta kuin oma ääneni, johon ei edes kaiku vastannut. Tuli kuuma. Tuli tylsää.

Oli niin yksinäistä, kun ei ollut ketään missään. Seinät eivät tee yliopistoa, ne ovat vain seinä. Mitä jos ihmiset eivät enää koskaan palaisi? Jos kaikki olisivat lähteneet maailmalle? Jos yliopisto olisi siirretty niihin laatikoihin, joita kirjastokin on täynnä, ja minut olisi jätetty yksin? En saanut unta, kun mietin, miten pärjäisin. Pieni kummitus isossa tyhjässä talossa!

Yritin keskittyä lukemaan kirjoja, mutta ei siitäkään ollut paljon iloa, kun en voinut kertoa kenellekään lukemastani.

Sitten, ykskaks, ne palasivat! Haistoin, missä ne ovat olleet: meren rannalla, metsässä, isoissa kaupungeissa. Hyppelin innoissani päälaelta toiselle, halasin uusia ja vanhoja tuttuja. Niin paljon uusia kasvoja! Kerroin, miten yksin olin ollut. Kuuntelin niiden innostunutta puhetta. Odotin niiden kanssa syksyä ja kaiken uuden alkamista. Syksy, lempivuodenaikani!

Pystyn taas nukkumaankin. Kämperryn tyytyväisenä virastomestareiden toimiston nurkkaan tai Castrén-salin takapenkille, suljen silmät ja annan äänten tuudittaa minut unten maille.

PÄLVI RANTALA

arviot

levy

Autioma

KANTRIN VIIMEISET HERRASMIEHET

Stupido Records, 2018

Rovaniemellä vuonna 2014 perustettu Autioma jatkaa uudella levyllään tummasävyisen kantrivaikutteisen suomirokin tiellä laajentaen ilmaisuaan hieman elektronisempaan suuntaan. Banjo soi yhä keskeisenä soittimeina useimmissa kappaleissa. Yhtyeen nimi voisi olla myös Erämaa, sillä sen henkinen koti on aavikon sijasta Lapin autioiden aavojen ja loputtoman kaamokseen tuottamissa tunne- maailmoissa.

Levyn vahvuus on nykymusiikissa harvinaisen kokonaisuuden tuntu. Autioma kiertää Suomea ahkerasti ja Nelostie-niminen kappale viekin matkalle Kalpeiden miehiin ja Kapisen koiran kera Yön selässä kohti Maailmanloppua, sinne Missä vietät iäisytytesi.

TEEMU LOIKKANEN

kirja

Piia Leino

TAIVAS

Kustantamo S&S, 2018

Eletään vuotta 2058. Muuri on rakennettu Hämeenlinnan korkeudelle rajaamaan Suomea, jonka eteläpuolella valtaa pitävät "nahkapäät". Helsinki on täytynyt rojusta, tiet villiintyneet kasvillisuuden tunkeutuessa kaupunkiin, jossa ei ole enää autoja eikä katuvaloja. Halu kana-voidaan Taivaaseen, minne matkataan virtuaalilasien avulla.

Piia Leinon hyytävä dystopia tulevaisuuden Suomesta menee tarkkanäköisyydessään ihon alle. Johtaako nykyykehitys ilmastonmuutoksen kiihtyessä ja kansallismielisen politiikan noustessa tuollaiseen maailmaan? Löytyykö onni virtuaalimaailmasta? Kysymyksiä jää paljon, vastauksia on oikeastaan vain yksi. Rakkaus.

SUSANNA PIRNES

Reilu peli?

Oikeudenmukaisuudella on monet kasvot.

Oikeudenmukaisuuteen yhdistetään usein käsitteet reiluus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Toisaalta oikeudenmukaisuudella voidaan tarkoittaa myös arvoa, jonka perusteella jotain pidetään yleistä oikeuskäsitystä tai oikeudentuntoa vastaavana, oikeamielisenä tai oikeellisenä.

Oikeudenmukaisuudella on monet kasvot, ja sen ymmärrys on sidoksissa kontekstiin, minkä tämänkin lehden sisältö osoittaa. Eettisenä tai yhteiskunnallisena periaatteena oikeudenmukaisuus on yksinkertaistetusti sitä, että jokainen saa osansa reilun pelin hengessä.

Juristin näkökulmasta oikeudenmukaisuus liittyy esimerkiksi oikeudellisiin menettelyihin. Tuomioistuinjärjestelmän perimmäinen tarkoitus on turvata oikeuden toteutuminen oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä sovittujen sääntöjen mukaisesti. Toinen ulottuvuus on sanktioiden tai seuraamusten suhteellisuus. Rikoksen rangaistuksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin ja tekijän syyllisyyteen.

Oikeudenmukaisuus mainitaan myös perustuslaissa, jonka mukaan Suomen valtiosäännön yhtenä tarkoituksena on paitsi turvata ihmisarvon loukkaamattomuutta sekä yksilön vapauksia ja oikeuksia, myös edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Tässä yhteydessä oikeudenmukaisuudella viitataan muun muassa yhdenvertaisuuteen sekä taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin perusoikeuksiin ja niiden toteutumiseen.

Kysymys oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisuudesta on sosiaalisista perusoikeuksista puhuttaessa vahvasti yhteydessä niukkeeneviin julkisiin resursseihin ja niiden jakoon, siihen miten voimavarat jaetaan palveluja tarvitsevien kesken. Ketä esimerkiksi hoidetaan ja millä kustannuksilla? Edellyttääkö oikeudenmukaisuus sitä, että jokainen saa yksilöllisen terveydentilansa edellyttämän hoidon kustannuksista riippumatta, vai tulisiko julkiset rajalliset resurssit jakaa siten, että kaikille voidaan turvata riittävä – millainen se sitten lieneekään – hoito yhdenvertaisesti? Kysymystä ei voida ratkaista pohtimalla oikeudenmukaisuutta pelkästään oikeudellisesta näkökulmasta, vaan se edellyttää niin eettistä kuin yhteiskunnallista arvokeskustelua. Lisäksi oikeudenmukaisuuden edistämisen vaatimusta on tulkittava myös yhdessä ja suhteessa ihmisarvon loukkaamattomuuteen ja yksilön vapauksiin sekä oikeuksiin.

Riippumatta siitä, missä yhteydessä oikeudenmukaisuutta pohditaan, ehkä sen perimmäinen sisältö jää kuitenkin tavoittamatta. Siitä huolimatta tai juuri sen vuoksi se on aina jotain tavoittelemisen arvoista.

RIKOS

ja

RANGAISTUS

Vaadimme oikeutta! Mitä saamme?

Rattijuoppo ajaa pyöräilevän lapsen päälle. Lapsi kuolee. Minkälaisen rangaistuksen antaisit?

Rattijuopon auton alle kuolee alkoholisoitunut taparikollinen. Muuttuisiko tuomiosi?

Entä jos ratin takana olisi sinulle rakas ihminen? Tai sinä itse?

Me maallikot vaadimme usein kovempia rangaistuksia. Vaatimukset lisääntyvät, kun julkisuudessa voidaan erityisen raakaa rikosta tai kun tuomio vaikuttaa vähättelevän teon vakavuutta.

Jokaisella meistä on lakien ja moraalien muodostama käsitys oikeudellisista ratkaisuista. Kuten vaikkapa siitä, mikä on rikos, kenet siitä pitää tuomita, missä ja miten.

Tekijän ja uhrin profilit vaikuttavat oikeustajuumme ehkä enemmän kuin haluaisimme myöntää. Vai päätyisitkö kaikissa edellä mainituissa tilanteissa samaan ratkaisuun? Minä en.

– Jokaisella tuomioistuimen jäsenelläkin on oma oikeustajunsa, mutta se ei saa vaikuttaa tuomioon. Oikeusjärjestelmän periaatteet romuttuisivat, jos tuomioita määrättäisiin oman oikeustajun pohjalta, sanoo rikosoikeuden professori Minna Kimpimäki.

Tuomioistuinten toiminnan lähtökohta on selkeä ja koulussa opittu: Kansa valitsee edustajansa. Eduskunta säätelee lait. Oikeuslaitos käyttää tuomiovaltaa lainsäädännön pohjalta.

– Oikeudenmukaisesti, puolueettomasti ja riippumattomasti toimiva oikeusjärjestelmä on oikeudenmukaisen yhteiskunnan peruspilari.

Tällaisen oikeusjärjestelmän merkityksen ymmärtää ehkä parhaiten tarkastelemalla valtioita, joissa sitä ei ole. Valtioita, joissa oikeuslaitoksia käytetään valtaa pitävien työkaluina hallitsemaan ja rankaisemaan toisinajattelijoita.

Oikeudenmukaisuutta mutta kenelle?

Tutkimusten mukaan suomalaisilla on vahva luottamus Suomen oikeuslaitokseen.

– Ihan oikeutetustikin. Meillä on toimiva oikeuslaitos.

Miten on mahdollista, että toimivassa oikeuslaitoksessa päädytään kiistanalaisiin ratkaisuihin? Eikö oikeuslaitos toimi oikeudenmukaisesti?

Kimpimäen mukaan rikosoikeuden oikeudenmukaisuus muodostuu pääasiassa neljästä periaatteesta, jotka ovat laillisuusperiaate, suhteellisuusperiaate, yhdenvertaisuus ja ihmisoikeuksien kunnioitus.

Kuulostaa hyvältä listalta näin maallikonkin korviin. Laillisuusperiaatteen mukaan ilman lakia ei ole rikosta

eikä rangaistusta. Ketään ei siis tuomita ilman, että sille on perusta laissa. Periaate tunnetaan jo roomalaisesta oikeudesta: Nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali.

Suhteellisuusperiaatteen mukaan tuomittava rangaistus on suhteessa teon vakavuuteen ja tekijän syyllisyyteen.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan puolestaan sitä, että samanlaisia tapauksia käsitellään samalla tavalla.

Tässä kohtaa maallikko pysähtyy. Hetkinen. Vaikuttaa siltä, että puhumme enemmän tekijän kuin uhrin oikeuksista. Kimpimäki nyökkää.

– Rikosoikeudessa oikeudenmukaisuuden tavoittelu on perinteisesti kytketty vahvemmin vastaajan oikeuksiin ja oikeusturvaan kuin asianomistajan.

Tämä selittää osaltaan niitä yksittäisiä ratkaisuja, jotka vaikuttavat maallikon silmin käsittämättömiltä.

Toisaalta myös asianomistajalla – uhrilla – on Suomessa melko paljon oikeuksia. Kuten oikeus olla osallisena oikeudenkäynnissä ja oikeus esittää vahingonkorvausvaatimus. Emme kuitenkaan tarkoita pelkästään näitä, kun vaadimme oikeutta.

Rovaniemen hovioikeudessa käsitellään ne valitukset, joita tehdään tuomiopiiriin käräjäoikeuksien ratkaisuista.

Kimpimäen mukaan ihmisoikeuksien kautta tulee tiettyjä velvollisuuksia liittyen erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin.

– Ihmisoikeuksien turvaaminen edellyttää tehokkaita rikosoikeudellisia mekanismeja, jotka mahdollistavat ihmisoikeuksien loukkauksiin puuttumisen.

Viime vuosikymmeninä uhrin näkökulma onkin nous-
sut esiin aiempaa vahvemmin, eikä sillä tarkoiteta vain muodollisia oikeuksia.

– On esimerkiksi alettu kiinnittää aiempaa enemmän huomiota siihen, miten uhria konkreettisesti kohdel-
laan ja kuunnellaan tutkinnassa ja tuomioistuimissa.

Myös rikosta arvioidessa huomioidaan sen vaikutuk-
set uhriin. Tuomion kannalta suuremmassa roolissa on
silti se, kuinka vakavasta rikoksesta on kyse ja min-
kälaista tekijän syyllisyys on ollut. Onko teko tuotta-
muksellinen vai tahallinen? Onko se äkkipikaistukses-
sa tehty vai suunniteltu? Onko tekijä tekoaikaan syyn-
takeinen?

Tuomioon vaikuttaa siis moni muukin seikka kuin
vain teon seuraus, oli seuraus sitten kuinka vakava ta-
hansa. Kuten toisen ihmisen kuolema.

– Joskus vähäinenkin teko tai laiminlyönti voi aihe-
uttaa vakavia seurauksia.

Katse yksityiskohtiin

Tuomioistuinten pitää siis pyrkiä yhdenvertaisiin, joh-
donmukaisiin ja ennustettaviin rangaistuksiin. Ne eivät
voi tehdä äkkinäisiä suunnanvaihdoksia.

– Jos rangaistuskäytäntöön halutaan merkittäviä
muutoksia, se pitää tehdä muuttamalla lainsäädäntöä.

Suomen lainsäädännössä vain murhasta langetetaan
yksi tuomio, elinkautinen vankeus. Kaikkien muiden
rikosten kohdalla rangaistuksissa on asteikko. Tietyt
seikat vaikuttavat rangaistukseen lieventävästi, koven-
tavasti tai kohtuullistaen. Niinpä tuomioistuimille jää
aina harkintavaltaa tuomion suhteen.

– Suomalaisissa tuomioistuimissa on muodostunut

käytännöksi, että yleensä rangaistukset tuomitaan as-
teikon alapäästä.

Suurin osa rikoksista on tavanomaisia. Siis sellaisia,
jotka eivät ole omassa lajissaan poikkeuksellisen raa-
koja tai törkeitä. Kun rangaistuksissa käytetään asteikon
alapäästä, jätetään tilaa poikkeuksille.

Esimerkiksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on itses-
sään vakava rikos, mutta tekojen törkeydessä on eroja. Ran-
gaistukseen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi lap-
sen ikä, tekojen kesto, mahdollinen luottamussuhteen
loukkaus ja se, onko teossa kyse esimerkiksi koskette-
lusta vai sukupuoliyhteydestä.

– Rikosnimike ei vielä kerro teon kokonaisuutta, pi-
tää katsoa yksityiskohtia.

Tutkimusten perusteella yksityiskohtien kertominen

vaikuttaa myös maallikoiden näkemyksiin.

– Mitä tarkemmin kuvataan tapausta, sitä lähempä-
nä maallikoiden ja tuomareiden käsitykset rangaistuk-
sista ovat toisiaan.

” Rikosnimike ei vielä kerro teon kokonaisuutta, pitää katsoa yksityiskohtia.

Sen sijaan on turha kysyä yli-
malkaisesti, pitäisikö väkival-
ta- ja seksuaalirikoksista antaa
kovempia rangaistuksia. Harva
meistä tietää tarkasti, millaisia
rikoksista onkaan kyse ja mil-
laisia rangaistuksia niistä an-
netaan. Vastaamme tunteella ja

vaadimme kovempia rangaistuksia, vaikka käsitysem-
me perustuu ehkä muutamiin julkisuutta saaneisiin –
siis poikkeuksellisiin – rikoksiin.

Olematon oikeustaju

Kimpimäen mukaan nykyinen rangaistusjärjestel-
mämme on tietoisien kriminaalipolitiikan tulosta. Vie-

lä 1950-luvulla Suomessa oli huomattavan paljon vankeja verrattuna muihin Pohjoismaihin. Rangaistusjärjestelmää lievennettiin, ja nykyisin tilanne on samalla tasolla kuin muissa maissa.

Ankarammista rangaistuksista on siis pyritty eroon ihan tarkoituksellisesti niin kutsutulla rationaalisella ja humanilla kriminaalipolitiikalla.

– Suomessa kriminaalipolitiikka on asiantuntija- ja virkamiesjohtoista, eikä sitä ole juurikaan käytetty politiikan välineenä.

Poikkeuksiakin on. Muutama vuosi sitten silloinen työ- ja oikeusministeri, perussuomalaisten Jari Lindström tilasi tutkimuksen, jossa kartoitetaan suomalaisten oikeustajua. Taustalla oli kohua herättänyt seksuaalirikos, josta annettu tuomio tuntui sotivan yleistä oikeustajua vastaan.

Helsingin yliopiston toteutti aiheesta tilastollisesti kattavan tutkimuksen. Siihen osallistui kansalaisia ja tuomareita, joita pyydettiin antamaan rangaistus heille esitettyihin rikostapauksiin.

Väkivalta- ja seksuaalirikoksissa kansa antaisi keskimäärin hieman ankarampia rangaistuksia kuin ammattilaiset, mutta silti hajontaa oli paljon. Yhdessä kuvitellussa rikostapauksessa kerrottiin sukupuoliyhteydestä lapsen kanssa. Kansalaisten tuomiot vaihtelivat tuomitsematta jättämisestä ehdottomaan vankeuteen.

Tutkimuksen perusteella kansalla ei ole yhtenäistä oikeustajua.

Esitetyn tiedon varassa

Palataan takaisin järjestelmän rattaisiin: Suomessa rikosjuttu voi edetä käräjäoikeudesta hovioikeuteen ja joissakin tapauksissa korkeimpaan oikeuteen asti.

– Iso osa tuomioista on sellaisia, joista ei valiteta seuraavaan oikeusasteeseen, tai jos valitetaan, tuomioon tehdään vain pieniä muutoksia. On melko harvinaista, että eri oikeusasteissa tehtäisiin täysin erilaisia loppuratkaisuja.

Silloin kuin näin käy, mahdollisia syitä on Kimpimäen mukaan kaksi. Ensinnäkin tuomioistuimien tekee ratkaisunsa aina näytön perusteella. Näyttö on käytännössä aina epätäydellistä sekä mahdollisesti ristiriitaista.

– Tosielämä poikkeaa monessa suhteessa ideaalimallista. Tuomioistuimien toimii aina esitetyn tiedon varassa.

Eri tuomioistuimiin voidaan tuoda erilaista näyttöä tai tuomioistuimien voi painottaa samaa näyttöä eri tavalla.

Minna Kimpimäen mukaan on melko harvinaista, että eri oikeusasteissa tehtäisiin täysin erilaisia loppuratkaisuja.

Toiseksi rikossäännökset muotoillaan monenlaisiin tilanteisiin, joten niissä on useita harkintaa vaativia elementtejä. Harkinnan pohjalta tuomioistuimet voivat päätyä erilaisiin tuomioihin, varsinkin jos sovellettavana on monimutkainen rikossäännös, josta ei ole ennakkopäätöstä.

Tuomio voi muuttua selvästi erityisesti silloin, jos molemmat ehdot täyttyvät eli kyse on tulkintaa vaativan rikossäännöksen soveltamisesta tapauksessa, jossa näyttö on laaja ja epäselvä.

– Tuomioistuinten erilaiset ratkaisut eivät siis johdu siitä, että tuomioistuimien olisi jollakin tavalla jäänyt ajasta jälkeen. Lainsäädäntöä uudistetaan ja kehitetään jatkuvasti. Maailma ei tule koskaan valmiiksi.

Kimpimäki ottaa esimerkiksi juuri uhrin tilanteen. Nykyisessä tilanteessa samaa rikosta voidaan käsitellä eri tuomioistuimissa vuosien ajan ja joka kerta asianomistajaa kuullaan uudestaan. Uhri voi joutua palaamaan rikokseen uudelleen ja uudelleen, vuosia tapahtuneen jälkeen. Epäkohtaa voidaan korjata muuttamalla oikeudenkäyntimenettelyä.

Aika muuttaa lakia

Kimpimäen mukaan nykyistä seksuaalirikossäädäntöä on tarpeen muuttaa joiltakin osin, jotta se vastaa kansainvälisiä velvoitteita ja yhteiskunnan kehitystä.

Tällä hetkellä raiskauksella tarkoitetaan sukupuoliyhteyden pakottamista tai uhrin tiedottomuuden, pelkotilan tai avuttoman tilan hyväksikäyttöä. Määritelmää haluttaisiin muuttaa niin, että raiskaus ymmärrettäisiin sukupuoliyhteytenä, joka tapahtuu ilman suostumusta tai tahdonvastaisesti.

Eivätkö nämä määritelmät sitten tarkoita samaa asiaa? Eivät välttämättä. Tuomioistuimissa uhrin nuorta ikää ei ole pidetty avuttomana tilana, vaikka yleinen näkemys on, ettei lapsi voi antaa tietoista suostumustaan sukupuoliyhteyteen.

Keskustelu aiheesta kiihtyi viime keväänä koskien oikeustapausta, jossa aikuinen mies tuomittiin 10-vuotiaan tytön törkeästä hyväksikäytöstä. Miestä syytettiin myös raiskauksesta, mutta syyte hylättiin.

– Suomalaisessa oikeuskäytännössä pieneen lapseen kohdistunutta seksuaalista hyväksikäyttöä on vain har-

voin käsitelty raiskauksena, Kimpimäki selittää.

Tekijä tuomittiin törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kolmen vuoden vankeusrangaistukseen. Jos rikoksen tekijä olisi tuomittu myös raiskauksesta, vankeusrangaistus olisi luultavasti pidentynyt jonkin verran mutta ei radikaalisti.

Miten seksuaalirikossäädäntöä voisi tältä osin kehittää? Kimpimäen mukaan mahdollisuuksia on monia. Esimerkiksi Ruotsissa on erillinen säännös lapsen raiskauksesta.

Päädytäänpä sitten mihin malliin tahansa, yksi asia on varma. Rikoksista ja rangaistuksista kannattaa keskustella jatkossakin.

– Ihmisethän lakeja säättävät, eivätkä kaikki ratkaisut ole pitkällä tähtäimellä arvioiden parhaita mahdollisia.

Toisaalta millään kehittämisellä ei päästä siihen, että samasta rikoksesta saisi kaikissa tuomioistuimissa saman tuomion.

– Lain tulkinta ja näytön harkinta eivät johda aina yhteen tiettyyn lopputulokseen. ●

Kolme kulmaa oikeudenmukaisuuteen

KOONNUT MARJO LAUKKANEN
KUVAT MARKO JUNTILA

Sosiaalioikeus

Oikeudenmukaisuus mielletään usein käsitykseksi siitä, millä tavoin haluaisimme asioiden olevan tai toteutuvan. Se haastaa meidät niin yksilöinä kuin yhteisinä arvottamaan oikean ja väärän, toivotun ja ei-toivotun asiantilan välistä suhdetta.

Sosiaalioikeudessa oikeudenmukaisuus liitetään yleensä niihin keskusteluihin, joissa pyritään kiinnittämään huomiota heikommassa asemassa oleviin. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi vaikeavammaiset, mielen-terveys- ja päihdeongelmaiset sekä syrjäytyneet. Käsit-tyksen oikeudenmukaisuudesta konkretisoituu tällöin suh- tautumisenamme yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen ja toisaalta niihin oikeudellisen sääntelyn mahdolli- sista toimenpiteisiin, joilla heikoimpien asemaa voi- taisiin parantaa.

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen pe- rustuu sekä muodollisiin prosesseihin että niissä syn- tyviin sisällöllisiin (arvo)valintoihin ja päätöksiin, joi- ta tehdään yhteiskunnallisen toiminnan eri alueilla ja tasoilla. Koemme toiminnan oi- keudenmukaiseksi, kun se näyt- täytyy vaikutuksiltaan kohtuulli- sena ja yhdenvertaisena. Sosiaali- oikeudessa nämä periaatteet ovat keskeisiä, kun arvioidaan yksilön ja julkisen vallan välistä suhdet- ta. Niiden painoarvoa joudutaan punnitsemaan muun muassa so- siaali- ja terveyspalvelujen järjes- tämistä koskevissa kysymyksis- sä tai pyrittäessä eriarvoisuuden vähentämiseen positiivisen eri- tyiskohtelun keinoin.

ARTO KAUPPI

Sosiaalioikeuden yliopistonlehtori,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

”
Koemme toiminnan oikeudenmukaiseksi, kun se näyttäytyy vaikutuksiltaan kohtuullisena ja yhdenvertaisena.

Palvelumuotoilu

Muotoilu tarkoittaa minulle muutoksen aikaan saa- mista ja arkisten asioiden muuttamista toimivammik- si yhdessä. Palvelumuotoilu keskittyy kehittämiseen eri- tyisesti ihmisen sekä palve- luun liittyvän yhteisön näkö- kulmasta. Se katsoo ihmisen luomia järjestelmiä ja toimin- tatapoja palveluina eli asioi- na, joita voidaan muuttaa ja parantaa.

Teen työtäni ja tutkimus- tani erilaisten yhteisöjen kanssa ympäri Suomea ja maailmaa. Palvelumuotoilua ei voikaan tehdä ilman käyttäjän ja toteuttajan ääntä. Siinä korostuu yhteiskehittäminen, saman suunnittelu- pöydän ääreen kokoontuminen titteleistä ja elämänti- lanteista huolimatta. Siinä voimme keskustella ja päät- tää yhdessä siitä, mitä oikeudenmukaisuus kehitettä- vässä palvelussa tarkoittaa nyt ja tulevaisuudessa sekä miten varmistamme ratkaisuillamme sen jokapäiväistä toteutumista.

Jotta oikeudenmukaisuuden edistäminen työssäni onnistuu, on pystyttävä kyseenalaistamaan omia toi- mintatapoja ja näkökulmia sekä mahdollistaa sitä myös muille. Uskon, että oikeudenmukaisuus kehittämisessä tuottaa oikeudenmukaisuutta myös palvelun toteutuk- sessa. Siksi sen pohtimiseen yhdessä kannattaa käyt- tää aikaa.

Olisi hienoa, että yhteiskunnallisissa palveluissa kes- kityttäisiin tulevaisuudessa tuottamaan jokaiselle yksi- löllisesti sitä, mitä he tarvitsevat vastakohtana sille, että kaikki saavat palvelua samalla tavalla ja saman määrän riippumatta heidän elämäntilanteestaan. Tämä voi olla utopiaa, mutta ajatusleikit ovat sallittuja. Jos tänään perustaisit yliopiston, millainen se olisi? Miten oikeu- denmukaisuus näkyisi sen arjessa?

ESSI KUURE

Tutkija, jatko-opiskelija ja palvelumuotoilija,
palvelumuotoilun tutkimusryhmä, taiteiden tiedekunta

”

Jos tänään perustaisit yliopiston, millainen se olisi?

Filosofia

Valtiomies Periklestä pidettiin antiikissa erinomaisena miehenä, mutta Platonin mukaan hän epäonnistui todella tärkeässä asiassa, lastensa kasvattamisessa hyveelliseksi. Platon havainnollistaa tällä sitä, kuinka vaikeaa etiikkaa on opettaa. Olen itsekin yrittänyt pohtia, kuinka voisimme opettaa eettistä toimintaa ja oikeudenmukaisuutta yhtä sujuvasti kuin vaikkapa kieliä ja matematiikkaa, mutta en oikein ole saanut teemasta otetta.

Etsin kesällä uusia ideoita opetukseen käymällä ja jopa suorittamalla verkkokursseja. Päädyin myös Singaporen yliopistossa opettavan John Holbon Platon-kurssille ja innostuin kurssista siinä määrin, että jatkoin opiskelua vielä varsinaisesta kurssisuoritteesta eteenpäin. Holbo aloitti lukien Platonin *Euthyfron*-dialogia, jossa nimihenkilö on nostamassa kyseenalaista tapposyytettä omaa isäänsä vastaan. Dialogi jatkuu hahmottaen oikeudenmukaisuutta toisaalta eettisten ihanteiden johdonmukaisena seuraamisena ja toisaalta lojaalisuutena omalle yhteisölle.

Kurssin esimerkkejä pohtiessani huomaan, kuinka olen itsekin asettanut yleisiä oikeudenmukaisuusperiaatteita sopivasti syrjään toimiessani oman yhteisöni parhaaksi. Platonin dialogi ei kuitenkaan asetu yleisten periaatteiden noudattamisen kannalle, vaan pikemminkin se asettaa kysymyksen niiden suhteesta oman yhteisön etuun.

Osaamme rakentaa oikeudenmukaisen yhteisön silloin, kun lähtöasetelmana on suhde omaan yhteisöön. Kun asetelma muodostuu oman yhteisön ja toisen yhteisön välille, ajaannumme helposti ongelmiin, jopa soitiin. Kurssin myötä päädyin miettimään etiikkaa, olin oppinut oikeudenmukaisuudesta. ●

JUHA HIMANKA

Filosofian yliopistonlehtori,
yhteiskuntatieteiden tiedekunta

”

Platon havainnollistaa tällä sitä, kuinka vaikeaa etiikkaa on opettaa.

kolumni

AKI-MAURI HUHTINEN
Professori, Maanpuolustuskorkeakoulu
Dosentti, Lapin yliopisto

” **Se, että Trump on siirtynyt Putinin leiriin, ei näyttänyt häiritsevän hellekesästä nauttivaa Eurooppaa.**

OIKEUDENMUKAISUUS OSANA HELSINGIN TAPAAMISTA

Suomen sääalassa eräs polttavan kuuma heinäkuun maanantai jää varmasti huomiotalouden historiaan, jos ei ihan oikeaan historiaan. 16.7.2018 virallinen Suomi koki hyväksi ja oikeudenmukaiseksi tarjota keskustelupaikan kahdelle suurvaltajohtajalle, joita ei pidetä kovin oikeudenmukaisina. Lähes kristillisellä laupeuden asenteella ja huomiotalouden nousevat tunnusluvut silmissään virallinen Suomi järjesteli ilmaiset oluet, mansikat ja herneet sekä saunat sadoille ja tuhansille maailman median edustajille epävirallisen Suomen hiljaisella hyväksynnällä.

Putinin ja Trumpin tapaaminen sen sijaan sisälsi oikeudenmukaisuuden kannalta vakavia suuntia. Lähes poikkeuksetta asiantuntijat tuomitsivat Trumpin tilaisuuden häviäjäksi, joka myötäili Putinia ja jopa julkisesti laitto Venäjän ”totuuden” totuudellisemmaksi kuin oman kansakuntansa tiedustelukoneiston. Putin kuvattiin tapaamisen johtajaksi, jolle ”neutraali” Suomi antoi puitteet. Neutraliteetti-ilmauksesta virallinen Suomi oli tietysti hiukan närkästynyt, koska haluamme, että meillä on näkemys maailmanjärjestyksestä, vaikka emme sitä kovin selkeästi halua ilmaista. Kaikki käy, koska me itse teemme itsestämme ne oikeat tulkinnot.

Se, että Trump on siirtynyt Putinin leiriin, ei näyttänyt häiritsevän hellekesästä nauttivaa Eurooppaa. Erityisesti suomalaisille tuntui riittävän Suomen saama suuri huomio. Oliko tapaaminen oikeudenmukainen? Varmasti, jos sitä katsoo maailmankuvalla, joka perustuu positiivisuuteen, liberaalisuuteen ja ajatukseen, että mikä tahansa keskusteluyhteys on parempi kuin ei keskusteluyhteyttä ollenkaan. Virallisen Suomen mielestä tapaaminen tuo Suomelle paljon hyvää julkisuutta. Tätä tosiasiaa ei voida kiistää.

Jos taas katsoo oikeudenmukaisuutta ilman huomiotaloutta, pessimistien silmälasien lävitse, tuntee kylmän hien valuvan selkäpiitä pitkin. Vaikka historia ei koskaan toistaisi itseään samanlaisena, näkee maailmanpolitiikan kynnikko, mökkihöperö ja mielensäpahoittaja tapaamisessa kaikuja vuosien 1938–1939 maailmanpolitiikan tapahtumista. Kynnisyys ei kuitenkaan myy, ja se on myrkyä huomio- ja mediataloudelle – vaikka se olisi totta. Toivotaan parasta ja pelätään pahinta.

Kuinka kasvattaa oikeudenmukaisuuteen?

TEKSTI SATU UUSIAUTTI | KUVITUS SANNI HARJU-NIKULA

Opetuksessani tarkastelen usein, mitä inhimilliset vahvuudet ovat ja kuinka voimme löytää elämämme merkityksen ammentamalla omista erityisvahvuksistamme. Positiivinen psykologinen näkökulma istuu erityisen hyvin kasvatustieteeseen, jossa kasvatuksella vaikuttamisen mahdollisuus liitetään kasvuun ja kehitykseen liittyvien psykologisten ilmiöiden tarkasteluun.

Vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen ovat nykymaailmanmenon edellyttämiä selviytymiskeinoja ja tärkeitä hyvinvointitaitoja. Minkälainen vah-

vuus sitten on oikeudenmukaisuus? Jos tarkastellaan professori Martin Seligmanin ja työryhmän rakentamaa universaalia luonnehdintaa inhimillisistä hyveistä ja vahvuuksista, oikeudenmukaisuus on listattu yhdeksi päähyveistä. Lista perustuu laajaan tutkimukseen, jossa analysoitiin niin sanottuja suuria kertomuksia hyvästä ihmisyydestä ympäri maailman. Oikeudenmukaisuus kuvataan hyvän kansalaisuuden piirteiksi, jotka ovat pohjana terveelle yhteiskunnalle.

Vahvuuksien psykologia antaa mahdollisuuden lähestyä oikeudenmukaisuutta kehittämällä siihen liit-

tyviä erityisvahvuuksia: kiinnittämällä huomiota reilouden havaitsemiseen, opettelemalla johtajuustaitoja sekä harjoittelemalla ryhmäjäsenyyttä.

Reiluutta on se, että kohtelee kaikkia tasapuolisesti. Kasvattaja voi toki tästä paasata kasvatettavilleen, mutta todellinen oppi saadaan seuraamalla lähellä olevien ihmisten toimintaa ja esimerkkiä. Robert Straughnan huomauttaa, että olennaista on aktivoida oppijat huomaamaan oikeudenmukaisuuteen ja reiluuteen kytkeytyviä moraalisia arvioita sen sijaan, että kasvattaja kerrottaisi heille vain omia ajatuksiaan ihmisen hyvästä ja huonosta sekä reilusta ja epäreilusta käyttäytymisestä. Kasvattajan vaikuttamismahdollisuudessa on siten jotain hyvin moraalista jo sisäänkirjoitettuna.

William Damon ehdottaa, että lasten pitäisi viettää aikaansa seuranaan sellaisia aikuisia, jotka ovat kehittäneet omia vahvuuksiaan, osaavat käyttäytyä soveliaasti erilaisissa tilanteissa ja jotka pystyvät huomio-

imaan sekä oman että yhteisön hyvän. Näkemyksessä yhdistyy ajatus siitä, että oikeudenmukaisuuden itämiseen tarvitaan myös itsearvostusta ja uskallusta toteuttaa omia vahvuuksiaan. Näin oppii kunnioittamaan niitä muissakin. Myös Matthew Keefer kannustaa siihen, että kasvatettavat saadaan toimimaan heidän oman hyvinvointinsa eteen niin, että he oppivat samalla ottamaan huomioon velvollisuutensa muita kohtaan.

Oikeudenmukaisuutemme taso punnitaan teoillamme.

Moraalisen kehityksen ylevänä päämääränä pidetään erityisesti oikeudenmukaisuuden syvällistä ymmärtämistä. Lopulta oikeudenmukaisuus on kuitenkin hyvin käytännöllistä. Oikeudenmukaisuutemme taso punnitaan teoillamme.

Olemme kaikki oikeudenmukaisuuden – hyviä ja huonoja – esimerkkejä toimiessamme muiden ihmisten kanssa. ●

Kirjoittaja on kasvatustieteen, erityisesti kasvatustieteiden professori.

Miten teemme oikeudenmukaisuutta työelämämme arjessa?

TEKSTI PIKKA-MAARIA LAINE | KUVAT MARKO JUNTILA

Olen luvannut opiskelijalle arvioida hänen työnsä kesän aikana. Ystävällisävyinen sähköpostikirjeenvaihtomme jättää minuun miellyttävän tunteen. Elokuun puolivälissä opiskelijalta tulee viesti, jossa hän kysyy, olenko ehkä unohtanut hänen arviointinsa. Tunnen kehossani epämääräisen epäilyksen: enkö ollut arvioinut työtä? Tarkistan ja huomaan sekoittaneeni opiskelijan toiseen opiskelijaa, jolla on sama etunimi. Hävettää, että en ole toiminut lupaukseni mukaisesti. Kommentoin työtä laajasti ja lähetän arvion rekisteriin.

Uusmaterialistinen feminismi ja kehollinen etiikka mahdollistavat epätasa-arvoisten valtasuhteiden purkamisen. Niiden avulla on mahdollista tarkastella, miten jatkuvasti sanoilla ja teoilla teemme oikeudenmukaisuutta suhteessa toisiin ihmisiin, materiaan ja luon-

toon ja miten keholliset aistimuksemme ovat osa tätä tekemistä.

Havainnollistan oikeudenmukaisuuden tekemistä omilla kokemuksillani yliopiston arjessa, suhteessa omaan kehooni ja liiketoiminnan kehittämisen käytännössä. Esimerkit osoittavat, miten olemme olemassa suhteessa toisiimme ja materiaaliseen ympäristöön. Otamme toisemme ja materiaalisen ympäristömme huomioon jatkuvasti jopa kehollisen esitietoisuuden kautta. Mutta miten voisimme näistä lähtökohdista elää hyvän elämän? Voisimmeko auttaa toinen toisiamme havaittamaan suhteidemme pohtimiseen? Voisimmeko auttaa toinen toisiamme jatkuvasti oikeudenmukaisempien suhteiden rakentamiseen työssä ja muussa elämässä?

Ensimmäisessä esimerkissä tarkastelen sitä, miten oikeudenmukaisuutta tehdään opiskelijan ja minun välisessä suhteessa. Opiskelija ehdottaa viestissään, että

voisin toimia lupaukseni mukaisesti. Epäilykseni ajaa minua selvittämään tilanteen välittömästi. Häpeäni ohjaa minua kommentoimaan työtä poikkeuksellisen laajasti. Näin koen vastaavani oikeudenmukaisesti opiskelijan vaateeseen oikeasta toiminnasta.

Seuraavassa esimerkissä havainnollistan oikeudenmukaisuuden rakentumista suhteessa omaan kehooni. Olen toiminut yrittäjänä vuodesta 2000 ja yliopistotyössä lähes yhtä kauan. Työtä on voinut tehdä ajasta ja paikasta riippumatta koko ajan.

Istun keittiöpöydän äärellä ja kirjoitan tutkimuspapereita. Ajatus katkeaa, ja huomio siirtyy jalkoihin. Jalkoja särkee... tuntuu, että veri ei kierrä. Vaikka aamulla puin lenkivaatteet päälle, istun edelleen samat lenkivaatteet päälläni. Taaskin jäi lähtemättä. Työt veivät kaiken ajan ja huomion...

Nousen ylös ja venyttelen. Pitäisi lähteä lenkille. Olen sen velkaa keholleni, jota olen pitänyt kippurassa pöydän ääressä koko päivän.

Kipu estää työnteon. Se vahvistaa pohtimaan, miten minun pitäisi kunnioittaa kehoani huolehtimalla siitä. Välillä noudatan kehoni antamaa vinkkiä, ja välillä lahjon itseäni lupauksella huomisesta lenkistä.

Viimeiseksi havainnollistan, kuinka teimme oikeudenmukaisuutta strategiatyön käytännössä.

Yli 50 organisaation jäsentä on kokoontunut liikuntasaliin ensimmäiseen strategiatyöpajaan. Ilmapiiiri henkii odotusta. Ohjaamme pienryhmät miettimään organisaation visiota fläppitaulujen ääreen. Puheensorina aaltoilee salissa. Jotkut sei-

sovat fläppin ääressä, osa istuu sen ympärillä ja joku maakaapöydällä kurkottaessaan kirjoittamaan post-it-tarraan. Sen jälkeen ryhmät siirtyvät tarkastelemaan toisten ryhmien aikaansaannoksia. He kerääntyvät yhteen ja palaavat taas paikoilleen. Vilkas keskustelu, kirjaaminen ja hyöriä fläppien ympärillä jatkuu.

Osa johtajista ei ole saapunut paikalle. Ne, jotka ovat paikalla, täyttävät nopeasti post-it-tarrat ja siirtyvät kahvin ääreen.

Liikuntasalin arkipäiväisyys, kollegoiden läheisyys ja ohjeemme kutsuvat kääntymään toisen puoleen, pohtimaan ääneen, uppoutumaan keskusteluun, väittelemään ja kirjaamaan näkemyksiä organisaation tulevaisuudesta. Yhteishengen ja yhteisen tulevaisuuden tunne kiertää salissa ja tuottaa intoa, joka on enemmän kuin se, mitä visiosta puhutaan ja kirjoitetaan: olemme yhdessä tekemässä organisaation tulevaisuutta.

Johto kuitenkin vetäytyy. Uhkaako henkilöstön osallistuminen johdon oikeutta olla strategiatietäjä?

Kulttuuriset käsitykset siitä, miten ollaan ja toimitaan oikeudenmukaisesti ohjaavat kehollisia tuntemuksia. Toisaalta kehon tuntemukset ovat myös vaikeasti sanoitettavissa eivätkä siten alistu pelkästään kulttuurisen järjestelmän määriteltäviksi. Kehollisia tuntemuksia kuuntelemalla voimme antautua pohtimaan sitä, miten olemme suhteessa toisiin, itseemme ja luontoon. Näin keholliset kohtaamisemme ja tuntemuksemme mahdollistavat epätasa-arvoistavien suhteiden vähentämisen ja uusien oikeudenmukaisempien suhteiden luomisen toisiin ihmisiin ja muihin toimijoihin, kuten luontoon ja eläimiin, ja sitä kautta taas itseemme. Jatkuvasti jokapäiväisessä arjessamme. ●

Kirjoittaja on johtamisen yliopistonlehtori yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

tuokio

arktisessa

Tuotantoeläin,
kotieläin ja
villieläin.

Tapoin ne kaikki,
ja lähdin lomalle
koskemattomaan luontoon.

Tulille istumaan, makkaraa
paistamaan ja maisemia
katselemaan.
Tunteakseni villin erämaan
terapeuttisen voiman.

Ihmisparka, joka ei pääse
itsestään eroon.
Tukahduttava jättiläinen, vielä
toivoo luontoäidin helmaan.

7,6 miljardia yksilöä.
Aikamoinen populaatio.

Teksti & kuva
KRISTIINA KOSKINEN
väitöskirjatutkija,
taiteiden tiedekunta

TIINA UKKOLA Opiskelija, kuvataidekasvatus, taiteiden tiedekunta

TULEVA "MATKAILUN MAISTERI"

Mitä on matkailututkimus? Matkailututkimusta pääaineena voi opiskella vain täällä Rovaniemellä. Matkailututkimuksen opinnoissa perehdytään matkailuun ilmiönä ja tutkitaan sitä monesta eri näkökulmasta. Suurin painopiste on matkailun vastuullisuudessa, johtamisessa ja uuden tiedon tuottamisessa. Ensimmäisen vuoden kursseilla olemme ottaneet matkailun laajan kentän haltuun. Kurssien suoritusmuodot vaihtelevat tenttien, ryhmätöiden, esseiden, referaattien ja oppimispäiväkirjojen välillä. Meitä aloittaa vuosittain noin kaksikymmentä, joten ryhmä on yhteisöllinen ja koko ainejärjestö on meille kuin toinen perhe.

Mikä minusta voi tulla isona? Tätä kysytään aika paljon ja usein en itsekään tiedä vastausta. Osaan vain kertoa, että opintoni valmistavat minut monipuolisiin tehtäviin, sillä matkailututkimus on niin poikkitieteellinen ala, että voin papereillani hakea ties minne töihin. Henkilökohtainen haave olisi toimia sisällöntuottajana matkailualalla. Opinnot antavat myös valmiudet vaikka johtajaksi asti.

TAIJA TIMONEN

blogi

Opiskelijaelämää
Lapin yliopistossa
lapinyliopisto.blogspot.fi

Takana puhutaan, vastaan tuulee taas.
Ylhäältä ei anneta, ylhäältä johdetaan.

Toukokuun lopulla joukko yhteiskuntatieteiden tiedekunnan jatko-opiskelijoita ja henkilökunnan jäseniä kokoontui Pyhälle vuotuisen tutkimusseminaariin. Perinteisempien ryhmien ja työpajojen lisäksi seminaarissa oli mahdollisuus purkaa yliopistomaailmaan liittyviä epäkohtia tai vaikeita kokemuksia valitusvirsiä.

– Valitus- tai itkuvirsiä perinteinen idea on vapauttaa ihminen olemassaoloon liittyvistä hankaluuksista rehellisen tuntemisen ja suremisen kautta. Leikkimielisen työpajan ydinajatuksena oli tarjota mahdollisuus käsitellä koettuja vaikeuksia purkamalla niitä runomuotoon, kertoo klinikan vetäjänä toiminut johtamisen psykologian yliopistonlehtori Kosti Joensuu.

Seminaarin aikana kaikilla osallistujilla oli mahdollisuus kirjoittaa opiskeluun, tutkimukseen tai yliopistotyöhön liittyviä kriittisiä huomioita ja valituksen aiheita fläppitaululle. Nämä osallistujien huomiot olivat pohjamateriaali valitusvirsiä osallistujille. Klinikassa keskusteltiin surun ja itkun merkityksestä inhimillisen olemassaolon perustavina ilmentyminä, analysoitiin kerääntynyttä valitusaineistoa ja lopulta kirjoitettiin aineiston pohjalta valitusvirsiä.

Valituksen aiheina olivat esimerkiksi ulkokohmainen johtaminen, työpaineet, tutkimuksenteon haastavuus ja yksinäisyys, huono työilmapiiri sekä taloudellisten resurssien niukkuus. Joensuu pisti merkille, että aiheita käsiteltiin runon todellisuudessa kuitenkin ilmavammin ja vapaammin kuin käytäväpuheissa.

*Kun jotakin pitäisi saada aikaan,
aikaan, jota ei ole.*

– Parhaimmillaan valituksen muodot voivat luovassa prosessissa kääntyä kathartisesti sekä tekijöitä että kuulijoita elävöittäviksi ja kohottaviksi, Joensuu selvittää.

Dialogisesta runohautomosta muodostui foorumi keskustella koetuista epäkohdista. Syntyneiden runojen myötä se tarjosi myös etäisyyttä ja sen kautta kokonaisvaltaisempaa näkemystä koettuihin ongelmiin. Valitusvirsiä veisaajat eivät ilmaisseet vain itseään vaan tulivat sanoittaneeksi palan toisten kanssa jaetusta todellisuudesta.

MARKO JUUNTILA

PILVIKKI LANTELA

Akateemisia valitusvirsiä

MIKAEL WALLIN

Ääni-ilmaisu kiehtoo kulttuurialan moniottelijaa Timo Metsäjokea.

TIMO METSÄJOKI VOITTI RADIOFESTIVAALIEN KUUNNELMASARJAN

Audiovisuaalisen mediakulttuurin opiskelija Timo Metsäjoen kuunnelma voitti keväällä järjestettyjen Radiofestivaalien kuunnelmasarjan. Podcast-sarjassa Metsäjoke sai kunniamaininnan.

Metsäjoke aloitti opiskelun viime syksynä, vaikka hän pääsi sisälle yliopistoon jo vuonna 2014. Viime vuosina työelämä on vienyt aikaa opinnoilta. Metsäjoke toteaa olevansa kulttuurialan moniottelija ja sekatyöläinen.

Metsäjokea kiehtoo tällä hetkellä erityisesti käsikirjoituksen, ohjaamisen ja ääni-ilmaisuuden opiskelu. Osallistuminen Radiofestivaalien kilpasarjoihin syntyi kurssien puitteissa. Ääninäyttelijänä Metsäjoke on tehnyt töitä jo pidempään, mutta kilpailuun lähetetyt työt olivat ensimmäiset kokonaan itse käsikirjoitetut, tuotetut ja samalla myös ohjatut työt.

Matkalla.-kuunnelma syntyi, kun Metsäjoke matkusti bussilla Rovaniemeltä Raumalle joulun aikaan. Kuunnelma syntyi matkan aikana ja sijoittuu linja-autoon.

– Peruslähtökohta on, että ihminen on menossa tapaamaan rakastaan, jonka on viimeksi nähnyt kahdeksan vuotta sitten, mutta suhteesta ei koskaan tullut yhtään mitään, Metsäjoke kertoo.

MARI PAPPALA JA REETTA BREILIN

SÄHKÖINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ MUUTTUU

Yliopistossamme siirrytään Optima-oppimisympäristöstä Moodleen vuoden 2019 loppuun mennessä. Sama oppimisympäristö on Lapin ammattikorkeakoulussa. Siirtymäprosessille on asetettu ohjausryhmä, jota vetää opetuksen kehittämisspäällikkö Tanja Rautiainen. Toimintaa tukee eOppimispalvelut.

590 UUTTA OPISKELIJAA

Kevään yhteishaussa Lapin yliopistoon haki reilut 6 700 henkilöä, joista opiskelupaikan sai 590 henkilöä. Hyväksytyistä 43 prosenttia asetti yhteisvalinnassa Lapin yliopiston ensisijaiseksi hakukohteekseen. Hyväksytyistä valtaosa on naisia ja yli puolet tulee Pohjois-Suomen ulkopuolelta.

Ammattia opettamassa

MARJUKKA HERAJÄRVI

Emmi Seppänen

Ammatillinen opettaja, Lapin urheiluopisto

- Syntynyt Rovaniemellä
- Yhteiskuntatieteiden maisteriksi 2013
- Työskennellyt Eduro-säätiöllä 2011–2018
- Harrastuksina kuntosali, lenkkeily ja lukeminen.

Emmi Seppänen aloitti elokuussa työt ammatillisena opettajana Lapin urheiluopistolla. Aiemmin hän työskenteli pitkään Eduro-säätiöllä koulutusvalmentajana.

– Olin ensin pedagogisten opintojen harjoittelussa ja jäin kesäksi tekemään YTK:n harjoittelua. Sitten tein osa-aikaisia töitä, joista pian tulikin kokoaikaisia töitä, Seppänen kertoo.

Eduolla työskennellessään Seppäsellä ei ollut tyypillistä työpäivää. Päiviin sisältyi niin asiakas- kuin verkostotyötä.

– Kun työskentelin OSMA eli Osaamista maahanmuuttajille työelämälähetyksessä -hankkeessa, työnkuvaan kuului kasvokkaista asiakastyötä ja lisäksi yhteydenpitoa asiakkaisiin puhelimitse ja sähköpostitse. Välillä tavattiin verkostoihmisiä ja välillä taas pidettiin palavereita asiakasasioihin liittyen tai kokouksia hankkeen omalla porukalla.

Opiskeluajasta Seppäsellä jäi mieleen erityisesti toimiminen oppiaineen ainejärjestön kulttuurivastaavana ja metodiopintojen runsaus opintokokonaaisuudessa.

– Aloitustilassa Fellman-salissa esiteltiin, mitä kaikkea kuuluu pakollisiin opintoihin ja minkä verran voi valita sivuaineita. Infossa mainittiin, että eniten metodiopintoja on sosiologian opiskelijoilla. Silloin mietin, onko tässä mitään järkeä ja mihin olen oikein lähtenyt, Seppänen muistelee.

Seppänen toteaa, että kasvatustieteiden tiedekunnassa käydyt pedagogiset opinnot ovat olleet hyödyllisiä töiden kannalta mutta myös sosiologian opinnoista on ollut hyötyä.

– Joka vuosi tehdessäni etsivän nuorisotyön vuosittaista raporttia tuntui siltä, että kirjoittaminen on helppoa ja sitä osaa ajatella, mitä kaikkia taustavaikuttajia tilastojen takana on. Tällaista syy-seuraussuhteisiin liittyvää ajattelua olen saanut paljon sosiologian ja myös metodiopintojen puolelta.

JOHAN-EERIK KUKKO

Erikoiskirjastot palvelevat tiedonjanoista

Rovaniemellä on kaksi pohjoisuuteen erikoistunutta kirjastoa.

TEKSTI TEEMU LOIKKANEN
KUVAT MARKO JUNTILA

Vaihto-opiskelun aikana yllätyin siitä, kuinka paljon yksittäiset kurssikirjat oikein maksavat opiskelijoille. Suomalainen kirjastolaitos on niin opiskelijan, tutkijan kuin opettajankin kannalta kullannarvoinen. Saamme maksuttomia asiantuntijapalveluita tiedonhakuun, ja kirjan saa lainata ilmaiseksi kotiin asti, kunhan sen vain muistaa palauttaa ajoissa. Lapin korkeakoulukirjaston alaisuudessa toimii Arktisen keskuksen kirjasto, joka sijaitsee Arktikumissa. Kirjasto muutti talon sisällä uusiin tiloihin kesän alussa ja on nyt lähellä tiedekeskuksen ja museon näyttelyitä. Arktisen keskuksen kirjasto pyrkii tarjoamaan kiinnostavaa sisältöä sekä tutkijoille, opiskelijoille, turisteille että paikallisille.

- Kirjasto on avoin kaikille. Uutena painopisteenä tarjoamme vierailijoille syventävää tietoa näyttelyissä

esillä olevista asioista, tietopalvelusihteeri Arto Kiurujoen kertoo.

Kokoelmissa on erityisesti luonnontiedettä, kansantiedettä, ympäristöoikeutta ja historiaa. Kirjastosta löytyy myös emeritusprofessori Juha Pentikäisen lahjoittama uskonto- ja kansantiedettä sisältävä kokoelma sekä erillinen Venäjää käsittelevä kokoelma ja erilaisia lehtiä.

- Tarkoitus on rakentaa tästä monitoimitila, jossa voidaan pitää esimerkiksi tilaisuuksia koululaisille, teollisia seminaareja, Arctic Café -tapahtumia ja pieni-muotoisia kirjanäyttelyitä eri tutkimusteemoista, Kiurujoen lisää.

Erityisesti pienet kirjastot ovat etsineet paikkaansa, kun netin käyttö tiedonhakuun lisääntyy ja digitalisaatiosta puhutaan kaikkialla. Kiurujoen uskoo, että kirjaston merkitys ei ole ainakaan heikkenemässä, kun arktiset kysymykset nousevat esimerkiksi ilmastonmuutoksen kautta yhä suuremman kiinnostuksen kohteeksi.

- Verkosta löytyy paljon tietoa, mutta mielestäni täl-

laisia pieniä yksiköitä tarvitaan. Jos kaikki tieto kasaataan yhteen suureen paikkaan, tiedonhakijoilla, kuten tutkijoilla, menee kauan aikaa löytää haluamansa asia. Täällä he voivat lähettää minulle pyynnön kirjallisuudesta, jota tarvitaan, ja haen sen heille nopeasti. Erikoiskirjasto kuuluu osaksi tällaista tiedetaloa. Ilman sitä jotain jää puuttumaan ja tutkijoiden tai muiden kiinnostuneiden tiedonhaku vaikeutuu, Kiurujoen sanoo.

Laajat yhteydet tutkijoihin

Samoilla linjoilla Arto Kiurujoen kanssa on erikoiskirjastonhoitaja Irene Piippola, joka työskentelee Suomen saamelaisessa erikoiskirjastossa Rovaniemen kaupunginkirjaston Lappi-osastolla.

- En näe digitalisaatiota mörkönä, vaan nämä asiat toimivat toinen toistaan tukien. Meillä on ihminen aina paikalla ja tieto on järjestäytyntä. Täällä voi keskittyä olennaiseen, eikä käyttäjämäärissä ole ollut rajua laskua. Jos tutkii pohjoisia aiheita, on sitä vaikea tehdä

Arktisen keskuksen kirjasto muutti Arktikumissa uusiin tiloihin. Tietopalvelusihteeri Arto Kiurujoen mukaan kirjasto sopii hyvin erilaisten yleisötilaisuuksien pitopaikaksi.

Rovaniemen kaupunginkirjastossa on Suomen saamelainen erikoiskirjasto. Erikoiskirjastonhoitaja Irene Piippola kertoo, että myös tutkijat osallistuvat kirjaston kokoelman päivittämiseen.

käymättä Lappi-osastolla, Piippola sanoo.

Arktisen keskuksen kirjasto ja kaupunginkirjaston Lappi-osasto ovat tehneet yhteistyötä ainakin pyrkimällä välttämään päällekkäisyyksiä kokoelmissaan, vaikka ne toimivatkin eri organisaatioiden alla. Saamentutkimuksen kautta Lappi-osaston kokoelma on luontevasti laajentunut käsittämään koko Pohjoiskalotin aluetta eli 66,3 leveyspiirin pohjoispuolta.

– Olemme olleet 1970-luvulta asti mukana kansainvälisissä tietokannoissa, joten meillä on laajat yhteydet pohjoisia alueita tutkivien yhteisöön. Kontaktit ovat hyvin tärkeitä, sillä tutkijat osallistuvat myös kokoelman päivittämiseen esimerkiksi hankintapyyntöjen kautta, Piippola kertoo.

Lappi-osastolla järjestetään keväisin ja syksyisin luentotarjontaa, joissa on usein mukana Lapin yliopiston tutkijoita. Aiheet ovat vaihdelleet lestadiolaisuudesta Lapin jälleerakennukseen.

– Tutkijoille on tärkeää päästä pitämään luentoja niin sanotuille tavallisille kansalaisille, joita luennoillamme erityisesti käy. Se antaa mahdollisuuden esitellä tutkimuksia uudelle yleisölle, Piippola jatkaa. •

kolumni

KALLE VIHTARI

Väitöskirjatutkija

Yhteisöt ja muuttuva työelämä -tohtoriohjelma,
Lapin yliopisto

Vaihdoista jäi kipinä siihen, että haluan mennä hiekkalaatikkoni ulkopuolelle hakemaan oppia.

KALLE VIHTARIN ALBUMI

MITÄ VAIHDOSSA VOI OPPIA?

Palasin yliopistoon reilun 15 vuoden tauon jälkeen, kun minut toissa keväänä hyväksyttiin jatko-opiskelijaksi Lapin yliopistoon. Heti syksyllä lähdin vaihtoon Maltaan yliopistoon.

Tiesin, että tällä tavalla saan tietoa tutkimukseni aihepiiristä ja etenkin aikaa kirjoittaa oman väitöskirjani teoreettista ja metodologista taustaa.

Maisteriopintojen aikana uskaltauduin kahdesti lyhyeen pyrähdykseen Euroopassa. Erasmus-opiskelujärjestelmä mahdollisti pääsyni Lontoon, ja opettajankoulutukseen liittyvän harjoittelun sain tehdä Argonauts-ohjelman kautta Alankomaissa. Vaihdoista jäi kipinä siihen, että haluan mennä hiekkalaatikkoni ulkopuolelle hakemaan oppia. Työelämään siirryttyä olen saanut työskennellä muutamia vuosia erilaisissa kieli- ja kulttuuriympäristöissä. Oletan, että ilman yliopiston tarjoamia vaihtokokemuksia ulkomaille töihin lähteminen olisi ollut vaikeampaa.

Opiskelijavaihdossa pääsee näkemään erilaisia yhteiskuntia alkaen siitä, miten liikenne toimii ja miten juomavesi tulee vesilasiin, jatkuen suurempiin ilmiöihin, kuten poliittisiin järjestelmiin ja luokkajakoihin. Olen ollut vaihdossa tutustumiini ystäviin yhteydessä sekä työni puolesta että vapaa-ajalla. Minulle jäi käteen kielitaitoa – etenkin innostusta ja kiinnostusta oppia paremmin kieliä – ja syntyi käsitys erilaisten kulttuurien ja uskontojen kanssa toimimisesta.

Ulkomailla opiskelu on siis paljon muutakin kuin opintopisteiden hakeamista suomalaisen tutkintoon. Oma kokemukseni on se, että se on ennen kaikkea sitä muuta. Juuri se muu on auttanut minua omissa opinnoissani ja tutkinnoissani eteenpäin. Toivottavaa olisi, että koulutusjärjestelmämme tutkinnoissa olisi entistä enemmän tilaa niille opintopisteille ja kursseille, joille ei löydy vastaavuutta suomalaisesta järjestelmästä. Jos haluamme oikeasti oppia uutta, kannustamme opiskelijoita hankkimaan näkemyksiä ja kokemuksia, jota kotiyliopisto ei voi tarjota.

Vaihto-opiskelu tarjoaa mahdollisuuden omalle kasvulle: näkemään omat juuret, oman kulttuurin, yhteiskunnan ja oman tutkimuskentän erilaisessa valossa. Tänä syksynä en välttämättä huokaile, jos bussi on viisi minuuttia myöhässä, enkä puhu liikenneuhkasta, jos liikennevaloissa on neljä autoa minun edessäni. Syksyisessä marjametsässä voin miettiä niitä ystävällisiä kohtaamisia, joita tämä uusin vaihto on minulle tarjonnut. Olen saanut jälleen elinikäisiä ystäviä. Ystäviä, joiden kanssa voin parantaa maailmaa tutkimalla – tai kenties vaeltamalla suomalaisen tunturinlaella.

ELÄMÄNTAPAPELASTAJA

Kun Markus Aarron puhelimeen pärähtää tekstiviesti, saattaa seurauksena olla äkkilähtö pelastustehtäviin. Vapaapalokuntalaisena hän on hälytettävissä palokunnan tehtäviin ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä. Hälytyksen tultua on 10 minuuttia aikaa lähteä.

– Pakkoa ei ole, mutta aina kun vain on mahdollista, lähdän, Markus toteaa.

Vapaapalokunnat eli vpk:t ovat vapaaehtoisista koostuvia palokuntia, jotka hoitavat kaikkia palokunnan tehtäviä ammattipalokuntien rinnalla sen mukaan, mitä alueellisen pelastuslaitoksen kanssa on sovittu. Useilla paikkakunnilla vpk on ainoa palokunta.

Markus on ollut vapaapalokuntalainen 15-vuotiaasta lähtien. Hänelle se on elämäntapa. Tämän kesän lomastaan hän vietti kolmisen viikkoa sammuttaen maastopaloja Rovaniemellä, Sallassa, Sodankylässä, Ylitorniolla ja Keski-Ruotsin Färilassa.

Pelastustehtävissä auttajat kohtaavat elämän kontrastit: hädän ja tuskan mutta toisaalta myös pienistä asioista tulevan onnen ja kiitollisuuden.

– Kerran löysin palaneesta talosta vanhemmalle rouvalle nokisen mutta ehjän valokuva-albumin. Muistan, kuinka onnellinen hän oli siitä. Siinä liikuttuu itsekin, Markus kertoo.

– Siitä tulee käsittämättömän hyvä mieli, kun voi oikeasti auttaa hädässä olevaa ihmistä. Siksi tätä jaksaa tehdä vuodesta toiseen, vaikka on tämä usein raskastakin. Varsinkin nuorempana ikävät tapahtumat jäivät mieleen. Vieläkin uniini tulee toisinaan mies, joka kuoli yhdellä ensimmäisistä hälytyksistäni 27 vuotta sitten.

Saarenkylän vpk:ssa Markus on varapäälikkö eli käytännössä hän usein johtaa hälytyksissä tehtäviä oman palokuntansa osalta. Omien kokemustensa pohjalta hän pyrkii juttelemaan tehtävistä jälkeensä varsinkin nuorempien vapaapalokuntalaisten kanssa, etteivät ne jäisi heille takaraivoon kummitelemaan.

Pelastustöihin liittyy aina riskejä, mutta Markus ei pidä vapaapalokuntalaisuutta erityisen vaarallisena, kun vain käyttää järkeä ja noudattaa ohjeita ja määräyksiä. Itse hän on kokenut pari läheltä piti -tilannetta ja kerran on kyynärpää murtunut. Yöunet jäävät joskus kuitenkin vähiin.

– Tulipalot ovat usein öisin. Kun muu perhe aamulla herää, minä tulen kotiin ja lähdän siitä sitten töihin.

SARI VÄRYNEN

kotisivu

MARKUS AARTO

Hallintojohtaja

www.saarenkylanvpk.fi

Saarenkylän vapaaehtoinen palokunta

MARKO JUNTILA

eskon
puumerkki

TOIMIVAT MUTTA OVAT TARPEETTOMIA – MITÄ NE OVAT?

Heikki Huilaja ja Jarno Valkonen arvioivat Kiteessä (2/2018), että yliopistosamme asioiden yhteys katoaa: emme enää ymmärrä toisiamme, vaikka puhumme samoilla sanoilla. Puhummeko?

Kauppalehdessä (18.7.2018) toimitusjohtaja Mikko Äijälä kertoo avoimen tiedonjaon olevan asiantuntijaorganisaatiossa erityisen tärkeää. Hän on nähnyt sellaista-kin johtamista, joka perustuu tiedonjaon rajoittamiseen. Valta-asemaa pönkitetään pitämällä kaikki tieto itsellä. Eihän meillä niin ole?

Suosittu rehtorien aamukahvit vähennettiin minimiin – olisi kai lopetettu kokonaan, jos kantti olisi kestänyt.

Tasa-arvotoimikunta jätettiin ensin katkalle ja sitten nimettiin uudella tavalla, valintakriteerit pimittäen (jäsenten syy se ei ole, hyviä ovat). Ylioppilaskunnassa tehtäviin haetaan, meillä hmm... Onhan meillä toki avoin hakukin, soutujoukkueeseen!

Myönteistäkin meillä on, kuten yliopiston uuden hallituksen vierailut yksiköissä. Sitä ei hallinnon passiivinen vastarinta kyennyt estämään. Toivoo on!

Vastaus otsikossa esittämäni kysymykseen on: henkilöstöjärjestöt. Ne vain vaikeuttavat asioita haluamalla vaikuttaa niihin. Mokomat.

Arkeen saatiin keväällä eloa tunnuksin ”Me olemme yliopisto 2.0”. Lukuisat työntekijät ammattiliittojen rajat ylittäen osoittivat mieltään työntekijöitä arvostavan työsopimuksen puolesta. Toimimme, vaikka yliopistomme Laajakulma-blogissa ammattiliitot lyötiin lyttyyn. Iloista ja määrätietoista kulkuettamme kannustivat sitä seuranneet opiskelijat, kiitos tuesta. Jopa professorit olivat valmiit lakkoon, mistä voi jo päätellä paljon.

(Epä)viremittauksissa parhaat arvosanat me annamme omalle työkyvyillemme. Kunpa yliopistomme tämän osaisi hyödyntää. Jos työsuhteita muutetaan pysyviksi ja mahdollisten pätkätöiden sujuvasta päättymisestä jatko-opintomahdollisuudet turvaten huolehditaan, niin henkilöstömme huolet vähenevät ja tehokkuus kasvaa. Tässä voisi olla mahdollisuus yhdistää yliopiston ja ammattiliittojen osaaminen.

Esteitä on muitakin. Sivutoimisten tuntiopettajien työskentelyn lukuisia ongelmia ratkotaan nokkelasti työtovereiden konsteilla. Miksi viralliset kanavat eivät toimi?

Keväinen liittorajat ylittänyt yhteistyö ja työtovereiden usko työnsä merkitykseen antavat kuvan siitä, että yliopistot ovat vielä houkuttelevia työpaikkoja. Yhdistettynä oman työkyvyn riittävyteen tämä luo edellytykset tehokkaaseen, tuottavaan ja mielenkiintoiseen yhteistyön yliopistoon. Mikä meitä estää?

PEKKA VASARI Lehtori ja Lapin tieteentekijöiden puheenjohtaja

Ne vain vaikeuttavat asioita haluamalla vaikuttaa niihin. Mokomat.

MARJA TUOMINEN & MERVI LÖFGREN
(TOIM.)

LAPPI PALAA SODASTA Mielen hiljainen jälleenrakennus

Vastapaino 2018

Tekijän kommentti:

Kasvoin Lapin hävityksen tarinassa, jossa äitini kertoi aina uudestaan, miten hän 18-vuotiaana oli lähtenyt evakkoon ja katsonut kotitaloaan Vitikanpäässä. "Voi kauhia, ne polttaa tuonki", oli hän ajatellut. Palatesaan evakosta hän oli laskenut piippuja, jotta tietäisi, missä koti on.

Kirjaprojektissa minulle ei avautunut uudella tavalla pelkästään äidin kertomus vaan myös oman lapsuuteni muut puitteet jälleenrakennusajan Rovaniemellä. Pölyävät hiekkatiet, mahtava kauppala, suuret luokkakoot, kaikkien oppilaiden tismalleen samanlaiset piirroukset kärpässienestä ja jännältä käden alla tuntunut koulun ulkoseinä, joka oli muuta kuin puuta.

Olin sekä tutkija että osallinen. Osallisuus – oli se sitten konkreettista tai Marianne Hirschin määrittelemää rakennettua tai jälkikäteen luotua muistia – vaikutti myös suuren yleisön kiinnostukseen hankettamme kohtaan. Jotkut olivat itse eläneet sota-aikaa, ja osa heistä oli kokenut sotatapahtumia kertomusten ja mielikuvituksen tai valokuvien välittämänä. Se on tyyppillistä sukupolville, jotka ovat kasvaneet syntymäänsä edeltävien traumaattisten tapahtumien varjossa.

MERVI LÖFGREN, TUTKIJA, LAPIN YLIOPISTO

Kirja kertoo, kuinka materiaalisen ja henkisen kulttuurin jälleenrakennus ristiriitoinen tuli osaksi lappilaista ja peräpohjalaista mielenmaisemaa ja elämäntapaa Lapin sodan jälkeen. Sodan tuhoja ja menetyksiä purettiin ja paikattiin, rauhaan paluun tunteja tulkittiin ja jälleenrakennusta siivitetiin eri taiteenalojen ja harrastusten, kasvatuksen ja kouluopetuksen keinoin. Myös hengellisellä jälleenrakennuksella oli erityinen rooli Lapin paluussa rauhaan.

Paikalliset perinteet ja moderni tehokkuuden eetos törmäsivät toisiinsa. Jälleenrakennusarkkitehtuuri muutti vanhan kulttuurimaiseman samalla, kun Lapin luonto valjastettiin uudistuksen moottoriksi.

Lappi palaa sodasta täyttää historiankirjoituksen aukkoa kuvatessaan lappilaista mielen ja maiseman jälleenrakennusta. Kirjoittajat useista yliopistoista edustavat monipuolisesti historian, kulttuurin ja taiteen tutkimuksen eri aloja. Teos on yksi Suomen Akatemian rahoittaman (2013–2017) Feeniks-hankkeen keskeisistä julkaisuista.

SOSIAALINEN KUNTOUTUKSESSA

Jari Lindh, Kristiina Härkäpää & Kaisa Kostamo-Pääkkö (toim.)

Lapland University Press 2018

Teoksen keskiössä on kuntoutuksen ja sosiaalityön rajapinnalle sijoittuva sosiaalinen kuntoutus. Kirjan toimittajien mukaan sosiaalinen kuntoutus tulisi ymmärtää yhtä tärkeänä kuin lääkinnällinen ja ammatillinen kuntoutus. Se tarkoittaa ennen kaikkea arkielämän sosiaalisten suhteiden, ympäristön ja yhteiskunnallisten tekijöiden huomioimista.

Ajankohtainen tutkimuksellinen puheenvuoro palvelee kuntoutuksen ja sosiaalityön tutkimusta sekä käytäntöjen kehittämistä.

Miksi päihteiden tuomaa mielihyvää on vaikeaa ottaa tutkimuksessa esille? Miksi sukupuolet häivytetään tasa-arvopuheesta? Miksi alkuperäiskansaisuudesta on tullut haluttua?

Teoksessa osoitetaan, että yhteiskuntatutkimus on aiheesta riippumatta yhteiskunnallisesti tärkeää ja vaikuttavaa. Vaikutus voi näkyä tutkimuksen häiritsevyytenä, kun se herättää kysymyksiä siitä, mitä tiedosta pitäisi ajatella, mitä tehtävää tieto palvelee ja millaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin sen perusteella pitäisi ryhtyä.

HÄIRITSEVÄ YHTEISKUNTA- TUTKIMUS

Jarno Valkonen (toim.)

Lapland University Press 2018

VANHOILLIS- LESTADIOLAISUUDEN TALOUDELLISET VERKOSTOT

Aini Linjakumpu

Vastapaino 2018

Verkostot ovat tärkeä osa vanhoillislestadiolaisen taloudellista toimintaa. Ne edesauttavat yritystoiminnan rakentumista, rekrytointia ja asiakkaiden hankintaa.

Teoksessa kerrotaan, millaista yrittäjyyttä liikkeen jäsenten piirissä harjoitetaan ja millaisia yhteistoimintaa talouden ympärille rakentuu. Tutkimuksessa on kerätty tietoa yrityksistä ja yrittäjistä, haastateltu liikkeeseen kuuluvia ja kuulumattomia ihmisiä sekä analysoitu liikkeen omia julkaisuja yrittämiseen liittyen.

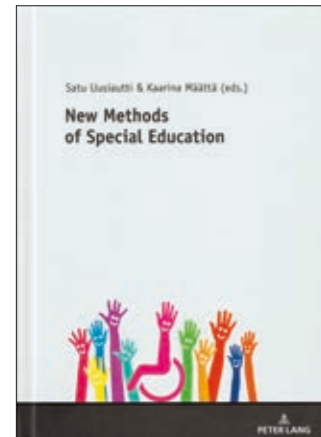
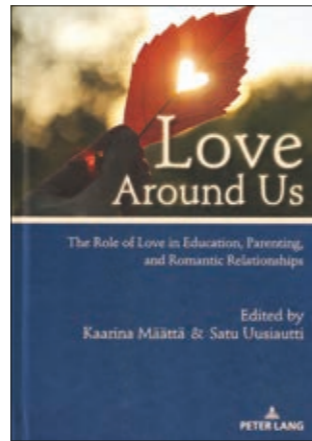

LOVE AROUND US The Role of Love in Education, Parenting, and Romantic Relationships

Kaarina Määttä & Satu Uusiautti
(toim.)
Peter Lang 2018

Rakkauden olemusta käsittelevän teoksen keskiössä on rakkauden rooli ja se, miten rakkaus koskettaa ihmisiä elämän eri vaiheissa. Kirja tuo esiin kestävän ihmissuhteen arvoa ja merkitystä ajassamme, jossa yksinäisyys sekä läheisten ihmissuhteiden ja luotettavien keskustelukumppaneiden puuttuminen ovat terveysriski.

Kirjassa pohditaan rakkautta muun muassa kasvatuksessa, opetuksessa ja työssä menestymisessä. Teos soveltuu oppikirjaksi esimerkiksi psykologian ja muiden humanististen alojen opinnoissa.

Kirjan läpileikkaava ajatus on luottamus jokaisen oppilaan oppimiseen. Sitä vahvistaa välittävä opettajuus ja sen myötä syntyvä myönteinen vuorovaikutus, hyväksyntä ja arvostus.

Artikkelit tuovat esiin tutkimustietoa siitä, millaisin menetelmin voidaan rohkaista erilaisen oppilaiden kehitystä. Erityishuomio kohdistetaan kehitysvammaisiin, autistisiin, käytöshäiriöisiin sekä äärimmäisistä sairauksista selvinneiden kokemuksiin. Nämä antavat myönteisiä näkökulmia opetustyöhön, jossa erityispedagoginen osaaminen on koetuksella.

NEW METHODS OF SPECIAL EDUCATION

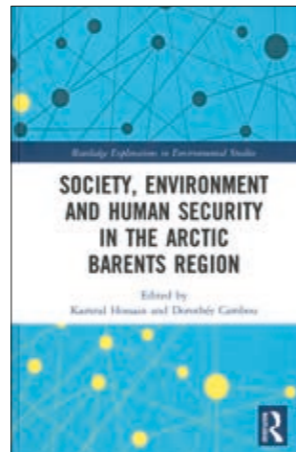
Satu Uusiautti & Kaarina Määttä
(toim.)
Peter Lang 2018

SOCIETY, ENVIRONMENT AND HUMAN SECURITY IN THE ARCTIC BARENTS REGION

Kamrul Hossain & Dorothée
Cambou (toim.)
Routledge 2018

Eri tekijät, kuten ilmastonmuutoksen vaikutukset ja kaivannaisteollisuuden kehittyminen, aiheuttavat inhimilliseen turvallisuuteen liittyviä haasteita Barentsin alueen väestölle. Kirjassa analysoidaan haasteita ja tarpeita, joita asukkaat kokevat tai saattavat kohdata tulevaisuudessa.

Inhimillistä turvallisuutta tarkastellaan muun muassa ympäristönsuojelun, talouden, terveyden ja digitaalisuuden näkökulmista. Tutkijat antavat suosituksia uusista strategioista, joilla voidaan parantaa sekä alkuperäiskansojen että paikallisyhteisöjen hyvinvointia.

MAIJA KELLOKUMPU Koillis-Lapin herkkä kuvaaja

Tuija Hautala-Hirvioja
Sallan kunta 2018

Julkaisu kuvaa ja analysoi nuoren taiteilijanaisen elämää 1900-luvun vaihteessa. Suurin osa Kellokummun maalauksista tuhoutuivat talvi- ja jatkosodassa sekä Lapin sodassa. Tuholta säästyi joukko maalauksia, kirjeitä, muistoja ja joitakin lehtiartikkeleita.

Tämän aineiston kautta muotoutuu niin kuva elämästä Koillis-Lapissa kuin taiteilijakoulutuksesta Helsingissä vasta itsenäistyneessä Suomessa. Analyysi kietoutuu yhteen 1900-luvun maalaustaiteen kanssa.

LUMEN MAA Lumikuorrutteisesta talvi-idyllistä modernin talven kuvaukseen

Tuija Hautala-Hirvioja & Jonna Katajamäki (toim.)
Rovaniemen taidemuseon julkaisuja 2018

Luonto ja sen voimallinen kokeminen ovat edelleen olennainen osa suomalaista identiteettiä ja nykytaiteen inspiraation lähde.

Runsaasti kuvitetussa teoksessa ovat mukana klassikkotaiteilijamme kultakaudelta tähän päivään. 1800-luvun lopulla Pariisissa opiskelleet suomalaistaiteilijat eivät pelänneet kylmyyttä vaan halusivat kuvata suomalaista talvea: välillä kimaltelevaa lumimaisemaa kirpeän kuulaassa auringonpaisteessa, toisinaan lumipeitteen kuorruttamia puita koskemattoman metsän perukoilla.

väitökset

Toimittanut JOHAN-EERIK KUKKO
Julkaisumyynti www.ulapland.fi/julkaisut
Väitösuutiset www.ulapland.fi/vaitokset

HEIDI PYYNY 25.5.2018

[Kokemuksia työssä sitoutumisesta korkeakoulujen muutoksissa](#)

Työssä sitoutuminen on monitahoista ja dynaamista, mikä näyttäytyy eri tavoin yksilöiden ja työyhteisöjen toiminnassa. Työyhteisön yhteisöllisyydellä on merkittävä rooli yksilön työssä sitoutumisen syntymiselle ja ylläpitämiselle. YTM, HM Heidi Pyyryn väitöstutkimuksessa tarkastellaan työntekijän työssä sitoutumisen kokemusta ja siihen vaikuttavia tekijöitä korkeakouluorganisaation muutostilanteissa. Lisäksi tarkastellaan, miten johtamisella voidaan vaikuttaa työssä sitoutumiseen.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

TARJA SALMELA 25.5.2018

[Nukkuva ruumis kutsuu kurkistamaan organisoidun elämämme verhon taa](#)

YTM Tarja Salmela tarkastelee johtamis- ja organisaatiotutkimuksen väitöskirjassaan nukkumisen ja unien hämmäntävää voimaa horjuttaa organisoidun elämämme tukipilareita. Salmelan väitöksen läpileikkaava monitieteinen tutkimusote auttaa näkemään organisaatioiden toimijat enemmän kuin pelkinä tietoisina subjekteina ja nukkumisen enemmän kuin analysoitavana fysiologisena prosessina. Lisäksi nukkuva ruumis avaa oven akateemisen tiedontuotannon kriittiseen tarkasteluun.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

JORMA LEINONEN 2.6.2018

Matematiikan ymmärtämisestä.
Käsitteistä käytäntöön

Matematiikkaa pidetään vaikeana oppiaineena. Sitä tarvitaan kuitenkin niin monessa tilanteessa, ettei sen opiskelua voi ohittaa vaikeuksiin vetoamalla. Matematiikan osaajista on kysyntää, mutta arkitilanteiden matematiikka on tarpeellinen, joskus välttämätön. Tämä käy selväksi FL Jorma Leinosen väitöskirjassa.

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää ymmärtämistä ja sen tekijöitä matematiikan oppimisessa. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään keskustelujen, päiväkirjojen ja videon avulla, miten opiskelijat rakentavat omaa matematiikkaansa. Leinonen kokeili menetelmää, jossa opiskelijat saivat suorittaa matematiikan kurssin perinteisesti tentillä tai kirjoittamalla raportteja opetuista asioista. Testien mukaan raporttiryhmän opiskelijoiden laskutaidot kehittyivät paremmin kuin laskutaidot tenttiryhmässä.

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

ISAAC KABELNGA 15.6.2018

Ikääntyneisiin kohdistuva hyväksikäyttö ja väkivalta
Sambian maaseudulla ja kaupungeissa

MSc Isaac Kabelnga tutkii väitöskirjassaan ikääntyneisiin kohdistuvaa hyväksikäyttöä ja väkivaltaa Sambiassa. Tutkimus perustuu kolmenkymmenen yhden yhteisöjohtajan näkemyksiin, jotka on kerätty yhdestä kaupunkiyhteisöstä ja yhdestä maaseutuyhteisöstä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kaikkien 31 haastatellun johtajan mukaan ikääntyneitä kohdellaan kaltoin sekä perheessä että sen ulkopuolella. Yhteisöjohtajien mielestä ikääntyneiden kokemaa hyväksikäyttöä ja väkivaltaa ovat siis sekä yksityinen että julkinen ilmiö.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

SANDRA WALLENIOUS-KORKALO 16.6.2018

Kulttuurituotteet kutsuvat kohtaamisiin
lestadiolaisuuden kanssa

YTM Sandra Wallenius-Korkalo tarkastelee valtio-opin väitöskirjassaan populaarikulttuurissa esitettyä vanhoillislestadiolaisuutta. Tutkimus osoittaa, että populaarikulttuurin kentillä käydään yhteiskunnallisesti merkittäviä kamppailuja representaatioista, ruumiillisuudesta ja kuulumisesta uskonnolliseen yhteisöön. Tutkimus kiinnittyy vanhoillislestadiolaisuudessa käynnissä olevaan murrokseen ja sen heijastuksiin yhteiskunnassa. Wallenius-Korkalo esittää, että kulttuurituotteet osallistuvat murroksen näkyväksi tekemiseen peilaten mutta samalla myös tuottaen sitä.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

PIRKKO HEIKKINEN 31.8.2018

Vastuun rajat kiinteistön kaupassa

OTM Pirkko Heikkinen tarkastelee väitöstutkimuksessaan myyjän tiedonanto- ja selonottovelvollisuutta, ostajan ennakkotarkastusvelvollisuutta sekä vastuunrajoitusehdon yksilöintivaatimusta yksityishenkilöiden välisessä kiinteistön kaupassa. Velvollisuuksia ja yksilöintivaatimusta arvioidaan sääntelyn tavoitteena olevan tasapainon lähtökohdista.

OIKEUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

lyhyet

TIEDETTÄ & TAIDETTA

Promootion visuaalisesta ilmeestä vastaavat Lapin yliopiston graafisen suunnittelun opiskelijat Heidi Lintula ja Marjaana Rusi.

Promootio järjestetään 15.–18.5.2019

Lapin yliopiston viides promootio järjestetään toukokuussa 2019. Se on alkuperäisessä aikataulusta poiketen viikkoa aiemmin.

Promootio on yliopistoyhteisön suurin juhla. Kolmipäiväisessä tapahtumassa promovoidaan maisterit, tohtorit ja kunnia-tohtorit. Promootio on tarkoitettu kaikille Lapin yliopistosta maisterin tai tohtorin tutkinnon suorittaneille, joita ei ole aiemmin promovoitu.

Promootiotoimikunnan puheenjohtajana toimii professori Tuija Hautala-Hirvioja taiteiden tiedekunnasta.

Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola myöntää ensimmäisen University of Lapland Ambassador -arvonimen kiinalaiselle Wayne Chaulle.

Ensimmäinen University of Lapland Ambassador

Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola myönsi ensimmäisen University of Lapland Ambassador -arvonimen kiinalaiselle Wayne Chaulle. Arvonimi voidaan myöntää jatkossa henkilöille, jotka sitoutuvat omalla toiminnallaan edistämään Lapin yliopiston tunnettua kansainvälisesti.

Wayne Chau on Hongkongin johtava sosiaalinen yrittäjä. Hänen vastaperustamansa FinEdu-yrityksen tavoitteena on rakentaa suomalaisten osaajien kanssa globaalisti toimiva sosiaalinen yritys, joka tarjoaa opettajille korkealaatua opettajankoulutusta ja lapsille laadukasta perusopetusta riippumatta vanhempien varallisuudesta.

Tukea nuorten taiteilijoiden kansainvälistymille

Nuorten kuvataiteilijoiden residenssvaihto lisää taideyhteistyötä Pohjois-Suomen ja Japanin välillä. Taiteilijavaihdosta neuvoteltiin kesällä Lapin yliopistolla japanilaisten partnereiden vierailun yhteydessä. Vaihto-ohjelma tarjoaa mahdollisuuden perehtyä kumppanimaan kulttuuriin ja verkostoitua oman taidealan tekijöihin.

Vierailun aikana keskusteltiin myös laajemmasta taiteilija- ja näyttelyvaihto-ohjelmasta koskien vuotta 2019, joka tulee olemaan Suomen ja Japanin diplomatiasuhteiden juhluvuosi.

Lapissa suunnitellaan luonnonmukaisia älytekstiilejä

Euroopan aluekehitysrahasto on myöntänyt rahoituksen Future Bio-Arctic Design (F.BAD) -projektille. Projekti on uusi lappilainen poikkitieteellinen kokonaisuus, jossa luodaan innovaatioita älytekstiileihin Luonnonvarakeskuksen (Luke), Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ja Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyönä.

Tutkimuksen tavoitteena on luoda Lapin alueen luonnonmateriaaleista myrkytön ja luonnonmukainen älytekstiili.

– Tekstiili on älykäs tai vuorovaikutteinen, kun se reagoi jollakin tavalla ympäristöönsä. Pohjoisen kasveista löytyy monenlaista potentiaalia, ja nyt voisi olla mahdollista valmistaa esimerkiksi myrkytön tekstiili, joka karkottaa hyttysset, kuvailee tutkija Susan Kunnas Lukesta.

Lappilaiset käsi- ja taideteollisuusalan yritykset tuovat projektiin testattavaksi ja kudottavaksi omia materiaalejaan, joista tehdään älytekstiiliprototyypin mallikappaleet.

– Projektin yhtenä tavoitteena on kehittää arktisen alueen tekstiili- ja vaatetusosalalle uusia materiaali- ja tuoteaihoita ja edistää näin myös käsittelystart-up -yritysten syntyä, kertoo professori Heidi Pietarinen Lapin yliopistosta.

Heidi Pietarinen: *Cinderella*, yksityiskohta teoksesta. 2018. Käsinkudottu ryijy, materiaalina villa ja puuvilla. 50 cm x 60 cm.

Tekstiilitaidetta Istanbulissa

Taiteiden tiedekunnan sisustus- ja tekstiilimuotoilun professori Heidi Pietarinen ja yliopisto-opettaja Ritva Jääskeläinen osallistuvat tekstiilitaideteoksillaan kansainväliseen Istanbul Design Biennial -tapahtumaan Istanbulissa Turkissa.

Cinderella (2018) ja *Seamstress* (2018) -teokset ovat osa ruotsalaisen tekstiilitaiteilija Emelie Rön Dahlin yhteisöllistä Google Weaving Stop-time -kudontaprojektia. Osallistujien tehtävänä oli kutoa oma tulkintansa Textile Labor Turkey -hakusanalla löytyvästä kuvasta. Tehtävään valittiin 27 tekstiilitaiteilijaa ympäri maailmaa.

Teosten kudontateknikka perustui ghior-desin eli gördesin ryijysolmuun, joka on yleisesti käytetty solmu muun muassa suomalaisissa ryijyissä ja itämaisissa matoissa.

Suomen ja Japanin arktinen tutkimusyhteistyö

Suomen ja Japanin välinen arktinen tutkimusyhteistyö tiivistyy uuden Finnish-Japanese Arctic Studies -ohjelman myötä. Vuoden 2019 loppuun kestävässä projektissa on mukana Lapin, Oulun ja Helsingin yliopistot Suomesta ja Hokkaidon yliopisto Japanista.

Projektissa luodaan verkosto, joka helpottaa yhteistyötä arktisiin aiheisiin perehtyneiden tutkijoiden, jatko-opiskelijoiden ja korkeakouluopiskelijoiden välillä. Tutkimuksen ja opetuksen painopiste on erityisesti yhteiskunta- ja oikeustieteissä. Opetushallitus rahoittaa projektia 50 000 eurolla.

Saamentutkimuksen eettisten ohjeiden työryhmä

Oulun, Lapin ja Helsingin yliopiston saamen- ja alkuperäiskansatutkimuksesta vastaavien professoreiden kesken on päätetty aloittaa saamentutkimuksen eettisten ohjeiden laatiminen Suomessa. Tätä varten on perustettu työryhmä, johon kuuluu viisi saamen- tai alkuperäiskansatutkimuksesta vastaavaa professoria sekä Saamelaiskäräjien, Saamelaismuseo Siidan ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksen edustajat. Työryhmän tavoitteena on luoda ohjeet, jotka auttavat tutkijoita tekemään kestävällä pohjalla olevaa saamentutkimusta ja edistävät saamelaisien itsemääräämisoikeutta.

Suomen Lappiin ja saamelaiseen poronhoitoon erikoistunut Nuccio Mazzullo on työskennellyt Arktisessa keskuksessa vuodesta 2007 lähtien.

Arktikumiin Italian kunniakonsulaatti

Italian kunniavarakonsulin tehtävää hoitaa Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tohtoritutkija Nuccio Mazzullo. Tänä syksynä hänen työpaikalleen Arktikumiin avattiin Italian kunniakonsulaatti.

Mazzullo on antropologi, ja hän on tutkimuksessaan erikoistunut Suomen Lappiin ja erityisesti saamelaiskulttuuriin ja poronhoitoon. Kunniavarakonsulina hänen tehtävänä on suojella edustamansa valtion etuja ja avustaa sen kansalaisia ja yrityksiä Suomessa. Lapin matkailu on lisännyt tarvetta palvella Italian kansalaisia myös Rovaniemellä.

Saamelaisuus vaatii kaupungeissa kovaa työtä

Saamelaisalueen ulkopuolella asuvat saamelaiset saavat vain harvoin palveluja omilla kielillään, ja he joutuvat taistelemaan lakisääteisistä palveluista. Tämä käy ilmi SÁRA-tutkimushankkeen tuoreista tutkimustuloksista.

– Kaupungeissa saamelaiskulttuuri on monesti pääväestölle tuntematon, ja se liitetään usein pelkästään Lappiin ja poronhoitoon. Pääväestön voi olla vaikea ymmärtää, millaisia merkityksiä äidinkielellä ja sen käytöllä sekä säilyttämisellä on vähemmistölle. Kieli on kulttuurin sydän, sanoo projekti-päällikkö Lydia Heikkilä.

Tällä hetkellä noin 65 prosenttia saamelaisista ja yli 70 prosenttia saamelaislapsista asuu saamelaisalueen ulkopuolella.

SÁRA on Lapin yliopiston toteuttama ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittama tutkimushanke, jossa selvitetään saamelaisalueen ulkopuolella asuvien saamelaisien hyvinvointia ja palvelutarpeita.

Kohti pohjoismaista opettajankoulutuksen maisteriohjelman

Viiden arktisen yliopiston yhteistyönä rakennetaan toimivaa opettajankoulutuksen yhteistyömallia ja kehitetään laajaa yhteistä opintokokonaisuutta. Pitkän tähtäimen tavoitteena on kehittää yhteispohjoismainen opettajankoulutuksen maisteriohjelma. Norplus Higher Education -ohjelma myönsi kokonaisuuden suunnitteluun ja verkoston rakentamiseen 39 000 euron rahoituksen.

Arctic5 Teacher Education -yhteistyössä ovat mukana Lapin yliopisto, Oulun yliopisto, Luulajan teknillinen yliopisto, Uumajan yliopisto sekä UiT Norjan arktinen yliopisto. Opettajankoulutuksen haasteet ovat arktisissa yliopistoissa monilta osin samanlaisia, ja yhteistyön kautta vastavuoroinen oppiminen tuo uusia näkökulmia paikalliseen kehittämistyöhön.

Hanke on osa laajempaa opettajankoulutuksen UArctic Thematic Network -toimintaa. Se jatkaa Lapin yliopiston opettajankoulutuksen vahvaa profiloitumista arktisena ja pohjoisuuteen kiinnittyvänä yksikkönä. Hankkeen akateeminen vastuuhenkilö on opettajankoulutuksen yliopistonlehtori Erika Sarivaara kasvatustieteiden tiedekunnasta.

Ministeriöltä rahoitusta opettajankoulutuksen kehittämiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt yhteensä miljoona euroa hankerahoitusta Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnalle opettajankoulutuksen kehittämiseen.

ARKTORI-hankkeessa keskitytään Lapin maakunnan rehtoreiden osamisen kehittämiseen ja tuetaan oppilaitosten strategista johtamista. Hanke johtaa professori Tuija Turunen kasvatustieteiden tiedekunnassa.

Ikäihmisten mediakasvatukseen keskittyvässä hankkeessa kehitetään vapaan sivistystyön sekä aikuiskoulutukseen suuntautuvien opettajan pedagogisten opintojen opetusharjoittelua, sisältöjä ja menetelmiä. Hanke johtaa apulaisprofessori Päivi Rasi.

Sujuvasti lukiosta korkeakouluun

Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto toteuttavat Lukiosta korkeakouluun LUKKO-hankkeen yhteistyössä Muonion, Kolarin, Pellon ja Ylitornion lukioiden kanssa. Tavoitteena on edistää jokivarren lukioalaisten mahdollisuuksia opiskella korkeakouluopintoja ja saada uraohjausta lappilaisista korkeakouluista sekä joustavoittaa siirtymävaihetta lukiosta korkeakouluun.

Jokivarren lukiolaisille on tarjolla uraohjausta sekä ryhmissä että yksilöllisesti. Yhdessä heidän kanssaan luodaan opintotarjotin, joka muodostuu Lapin ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston avoimista korkeakouluopinnoista. Opintojaksot toteutetaan etä- ja verkko-oppimisympäristöissä. Lisäksi Lapin lukioiden henkilöstölle tarjotaan ohjaukseen liittyvää maksutonta täydennyskoulutusta.

Hankkeessa selvitetään, miten lukiolaisille suunnattua avoimen korkeakoulun opintotarjontaa ja lukioaikana hankittua osaamista voidaan hyödyntää korkeakouluun hakeutumisessa. Tavoitteena on kehittää yhteistyömalli, jonka avulla toimintaa voitaisiin jatkaa kaikkien Lapin lukioiden kanssa.

Hanke on Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rahoittama.

Rahoitusta hallintopäätösten elinkaarten tutkimiseen

Hallintopäätöksen elinkaari -tutkimushanke on saanut 50 000 euron rahoituksen Kunnallissalan kehittämissäätiöltä. Hankkeessa selvitetään, millaisia ongelmia kunnilla on ollut hallintopäätösten täytäntöönpanoon liittyen. Erityisesti tarkastellaan tilanteita, joissa hallinto-oikeus kumoo ja palauttaa kunnan tekemän ratkaisun. Hanke toteutetaan vuosina 2019–2020.

Kulttuurisensitiivistä arktista matkailua kehittämässä

Matkailututkimuksen koordinoima kolmivuotinen hanke on saanut rahoituksen Northern Periphery and Arctic Programme 2014–2020 -rahastolta. Hankkeen kokonaisbudjetti on lähes 1,5 miljoonaa euroa.

ARCTISEN-hankkeessa kehitetään kulttuurisensitiivistä arktista matkailua, joka edistää muun muassa kulttuurienvälistä ymmärrystä, kunnioitusta ja yhteistyötä sekä mahdollistaa omaa kulttuuria koskevan päätäntävällän.

Tavoitteena on lisätä alueella toimivien pk-yritysten kulttuurisensitiivisen matkailun osaamista ja muodostaa keskeisten toimijoiden liiketoimintaklusteri. Hankkeessa kehitetään sähköisiä työkalupakkeja ja uusia kulttuurisensitiivisiä matkailutuotteita.

Hankkeen yhteistyökumppanit ovat Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Kanadasta ja Grönlannista.

Suomen Akatemian tutkijatohtorirahoitus

Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta on myöntänyt kolmivuotisen rahoituksen YTT Sanna Kopralle. Kopran tutkimus käsittelee Kiinan nousua ja normatiivista muutosta arktisella alueella. Tutkimuksessa analysoidaan poliittisia puheita, strategioita ja muita virallisia dokumentteja sekä media- ja haastatteluaineistoa.

APURAHAT

APURAHOJA OIKEUSTIETEILIJÖILLE

Varsinais-Suomen käräjäoikeuden yhteydessä toimiva Heldtin stipendiraastosäätiö on myöntänyt oikeustieteiden tiedekunnan esityksestä neljä 5 000 euron apuraha tiedekunnan väitöskirjatutkijoille Piia Kaavelle, Roosa Leväiselle, Tiitus Hiivanaiselle ja Jenna Laurikkalalle.

APURAHOJA SOVELTAVAN KUVATAITEEN JA LUONTOKUVAUKSEN MAISTERIOPISKELIJOILLE

Taiteiden tiedekunnan soveltavan kuvataiteen ja luontokuvauksen maisteriopiskelijat ovat saaneet useita apurahoja. Suurin yksittäinen apuraha on Anu Tossavaisen, Riitta Attilan ja Linda Sainion saama 6 000 euron apuraha moniaistisen näyttelyn järjestämiseen Suomen kulttuurirahaston Pohjois-Pohjanmaan rahastolta.

STIPENDEJÄ SAAMELAISILLE VÄITÖSKIRJANTEKIJÖILLE

Lapin yliopiston saamentutkimus on tukenut saamelaisaiheisia väitöskirjoja tekeviä tutkijoita kolmella 1 000 euron stipendillä, jotka perustuvat Paavo Rahkon yliopistolle osoittamaan lahjoitukseen. Tutkimustyön edistämiseen tarkoitettun stipendin saivat KM Outi Laiti, FM Anne-Maria Magga sekä YTM Saara Tervaniemi.

Rahoitusta tutkimuksille kansalaistottelemattomuudesta ja jätteen yhteiskunnasta

Suomen Akatemian Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta on myöntänyt rahoituksen kahdelle yhteiskuntatieteiden tiedekunnan tutkimushankkeelle.

Apulaisprofessori Petri Koikkalainen vetää tutkimushanketta Pohjoismaiden demokratia koetteilla: kansalaistottelemattomuus poikkeuksellisia aikoina (2018–2022). Hankkeen tapaustutkimuksissa käsitellään Pohjoismaita, joissa kansalaisten ja hallinnon välinen luottamus on perinteisesti ollut vahvaa, mutta sen ylläpitäminen on vaikeutunut. Suomen Akatemia myönsi hankkeelle rahoitusta 479 511 euroa.

Professori Jarno Valkosen johtaa tutkimushanketta Jätteen yhteiskunta: ai-neellisen ylimäärän kanssa eläminen (2018–2021). Sen tavoitteena on tuottaa uudenlaista teoreettista ja empiiristä ymmärrystä jätteestä ja sen roolista yhteiskunnassa, kulutuksessa ja arkisessa elämäntavassa. Suomen Akatemia myönsi hankkeelle 360 000 euroa.

Lapin yliopistolle tutkimuksen profiloitumisrahaa Suomen Akatemialta

Suomen Akatemia teki keväällä rahoituspäätökset yliopistojen tutkimuksen profiloitumisen vahvistamiseksi. Lapin yliopistolle myönnettiin haussa 400 000 euroa.

Kyseessä oli järjestyksessään neljäs hakukierros vuonna 2015 alkaneelle tutkimuksen profiloitumiselle. Haun erityisteenä oli yliopistojen välisen työnjaon ja yhteistyön vahvistaminen.

– Lapin yliopiston tutkimusstrategian ydintä on arktisen ja pohjoisen muutoksen tutkimus. Tähän kokonaisuuteen yliopisto haki profiilirahoitusta läpileikkaavin teemoin ja samalla vahvistamaan aiempien hakukierrosten sisältöjä, kertoo tiedevararehtori Antti Syväjärvi.

ANNA MUOTKA

Anne Nuorgam
YK:n alkuperäiskansojen pysyvän foorumin varapuheenjohtajaksi

Tutkija Anne Nuorgam on valittu YK:n alkuperäiskansojen pysyvän foorumin varapuheenjohtajaksi. Hän edustaa foorumissa arktisia alkuperäiskansoja, saamelaisia ja inuitteja kaudella 2017–2019. Nuorgam työskentelee oikeustieteiden tiedekunnassa saamentutkimuksen nuorempana tutkijana.

Foorumin tehtävänä on nostaa keskusteluun alkuperäiskansoja koskevia kysymyksiä erityisesti taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen, kulttuurin, ympäristön, koulutuksen, terveyden ja ihmisoikeuksien alueelta.

MARKO JUNTILA

Outi Snellman
Hokkaidon yliopiston lähettilääksi

Kansainvälisten asiain johtaja Outi Snellman on nimitetty Hokkaidon yliopiston lähettilääksi. Hänen tehtävänä on syventää akateemisia suhteita Hokkaidon yliopiston ja pohjoismaisten korkeakoulujen välillä.

Outi Snellman toimii myös Arktisen yliopistoverkosto UArcticin varapresidenttinä. Uudessa lähettilään tehtävässä Snellmanille luonnollinen yhteistyökumppani on UArctic-verkosto ja erityisesti sen pohjoismaiset korkeakoulujäsenet.

ANNA MUOTKA

Nafisa Yeasmin
OKM:n maahanmuuttoasioita koskevaan työryhmään

Arktisen keskuksen tutkija Nafisa Yeasmin on nimetty opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman maahanmuuttoasioita koskevan työryhmän jäseneksi. Yeasmin on erikoistunut arktista maahanmuuttoa koskeviin kysymyksiin.

Työryhmän tehtävänä on seurata maahanmuuttajien koulutusta ja kotoutumista koskevien uudistusten etenemistä toimialalla ja tehdä ehdotukset tarvittavista uusista toimenpiteistä.

ANNA MUOTKA

Timo Koivurova
Suomalaisen Tiedeakatemia jäseneksi

Arktisen keskuksen tutkimusprofessori ja johtaja Timo Koivurova on kutsuttu Suomalaisen Tiedeakatemia jäseneksi. Hänen erityisalaansa kuuluvat alkuperäiskansojen oikeudet, merioikeus ja ympäristöoikeus.

Suomalainen Tiedeakatemia on yleistieteellinen seura, jonka tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta sekä toimia korkeatasoista tiedettä edustavien tutkijoiden yhdyssiteenä. Jäseniksi kutsutaan ansioituneita ja arvostettuja tieteenharjoittajia.

ANNA MUOTKA

Mika Laakkonen
vierailevaksi professoriksi

Pariisissa sijaitseva yliopisto UPMC (Université Pierre et Marie Curie) on kutsunut tutkimusjohtaja Mika Laakkosen vierailevaksi professoriksi ajalle 1.9.2018–31.8.2019. Laakkonen työskentelee yliopiston ONERA-avaruustutkimuskeskuksessa.

Laakkosen tutkimuksen painopisteenä ovat tulevaisuuden biometriset tunnistusteknologiat, tekoäly, autonomiset järjestelmät ja robotiikka sekä esineiden internet. Niitä tarkastellaan erityisesti suhteessa yhteiskunnalliseen transformatioon ja työn muutokseen.

MARKO JUNTILA

Tanja Äärelä
dosentiksi Itä-Suomen yliopistoon

KT Tanja Äärelä on nimitetty Itä-Suomen yliopiston filosofiseen tiedekuntaan erityispedagogiikan, erityisesti erityisen tuen tutkimuksen dosentiksi.

Äärelä työskentelee Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa erityispedagogiikan yliopistonlehtorina. Äärelän erityispedagogiikan alan tutkimustyö on kohdistunut erityisesti käyttäytymishäiriöiden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen, sairaalapedagogiikkaan sekä opettajuuden tukemiseen.

REETTA LINNA

Lenita Hietanen
dosentiksi Jyväskylän yliopistoon

FT Lenita Hietaselle on myönnetty dosentin arvo Jyväskylän yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa. Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitokselle sijoittuvan dosentuurin ala on yrittäjyyskasvatus, erityisesti yrittäjämäinen toiminta.

Hietanen valmistui filosofian tohtoriksi Lapin yliopistosta 2012. Hän työskentelee musiikkikasvatuksen yliopistonlehtorina kasvatustieteiden tiedekunnassa.

hiutaleita

AINI LINJAKUMPU
Yliopistonlehtori

Uusi yliopisto on pyrkinyt päättäväisesti irti tämän-tyyppisistä johtamisen kahleista.

ANNA MUOTKA

STRATEGISIA VALINTOJA, POISVALINTOJA JA JOHTAMISTA

Elämme ”strategiayliopistojen” aikaa, jossa yliopistollista tutkimusta ja opetusta yhä enemmän määrittävät strategiset valinnat ja poisvalinnat. Ne ovat valintoja yliopiston suunnasta, resurssien käytöstä ja henkilöstöpolitiikasta.

Strategiset valinnat ja poisvalinnat eivät toteudu automaattisesti, vaan ne ovat mitä suurimmassa määrin yhteydessä johtamiseen eli miten päätöksiä tehdään ja miten hallintoa toteutetaan.

Yliopistojen johtaminen on perinteisesti ollut ”ei-johtamista”, jolloin päätösten teko on ollut luonteeltaan kollegiaalisuutta korostavaa ja toisaalta varsin täsmälliseen juridisiin ja hallinnollisiin reunaehtoihin ja sääntöihin nojautuvaa. Tämä johtamistyyli ei ole ollut välttämättä dynaamisin tapo toimia, mutta siihen sisältyi vähintään kohtalaisesti ennustettavuutta ja luotamusta, mitä itsevaltaisimmatkaan johtajat eivät pystyneet tuhoamaan.

Uusi yliopisto on pyrkinyt päättäväisesti irti tämäntyyppisistä johtamisen kahleista. Mahdollisuudet ovat monet.

Itä-Suomen yliopiston tutkija Jarkko Tirronen kuvaa strategisen johtamisen lähtökohtia: ”Yliopiston profilaatio syntyy ... tiedeohjautuvasti. Luova akateeminen työ organisoituu tieteenalan käytäntöjen, tavoitteiden ja menetelmien mukaan.” Hänen omassa yliopistossaan strategiатыön ”valmistelussa haettiin yliopistoyhteisön sisäistä konsensusta”.

Kuulostaa hyvältä, mutta entäpä jos asiat eivät menekään näin kauniisti ja korrektisti? Mitä sitten, jos strateginen johtaminen onkin sattumanvaraista, epämääräistä ja salailevaa. Tästä jälkimmäisestä tyylistä alkaa olla valitettavan paljon esimerkkejä ympäri Suomen.

Köykäisesti tehdyillä päätöksillä saattaa olla vuosien tai jopa vuosikymmenten päähän ulottuvat seuraukset. Ne voivat määritellä merkittävästi akateemisten yhteisöjen henkilöstörakennetta tai tieteellisten tekemisten sisältöjä.

Päätöksistä yleensä aina joku hyötyy ja joku kärsii. Kärsijöillä ei ole juuri mahdollisuuksia vaikuttaa asiaan. Pätkäsuhteiset työntekijät eivät halua vaarantaa omaa akateemista tulevaisuuttaan – pelko on tehokas johtaja. Vakituiset puolestaan voivat vain harvoin poisvalita elämänsä yliopistosta.

Huonoa johtamista ja hallinnoimista ei ole syytä edistää strategisten linjanvetojenkaan varjolla. Strategiayliopisto mahdollistaa nopeat liikkeet ja päätökset, mutta yhtä nopeasti sillä voidaan romahduttaa työntekijöiden luottamusta tasa-arvoiseen, avoimeen ja tieteellisesti uskottavaan toimintaan.

Muistamme

KUNNIATOHTORI

Antti Eskola

20.8.1934–6.9.2018

KUNNIATOHTORI

Liisa Rautiainen

15.9.1919–24.8.2018

Tampereen yliopiston sosiaalipsykologian professori Antti Eskola on eittämättä yksi merkittävimmistä suomalaisista yhteiskuntatieteilijöistä. Hän on ollut sitä niin opikirjojensa kautta kuin yhteiskunta-ajattelun kehittäjänä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Eskola ei ujostellut tutkimuksissaan tarttua teemoihin, jotka saattoivat olla muille arveluttavia. Hänen tutkimuksensa muun muassa isänmaallisuudesta suhteessa pasifismiin tai uskonnollisuudesta olivat aikanaan radikaaleja ja ovat sitä edelleen.

Antti Eskola oli harvinainen tiedemies siinä, että hän tuki heikommassa asemassa olevia akateemiassa. Monet pääsivät lisäksemme tästä tuesta osallisiksi. Antti kirjoitti kirjeensä kauniilla käsialalla ja ilmaisi viestinsä hienon kohteliaasti ja huolitellulla suomen kielellä. Sanojen lisäksi tuki saattoi konkretisoitua vaikkapa apurahana.

Lapin yliopisto oli Antti Eskolalle paikka, johon hän mielellään tuli. Eskola näki yliopistomme pienuuden etuna, koska näin saattaisimme vaalia akateemista vapautta ja rohkeutta. Hänen mukaansa isot yliopistot menettävät kansainvälisessä kilpailussa rohkeutensa ja sitä myötä vapautensa. Eskolan mielestä Lapin yliopistolla on mahdollisuus tehdä itsestään huippu siinä, mitä olemme, eli pohjoisena yhteiskuntatieteilijä ja taiteita yhdistävänä yliopistona, jollaista Suomessa ei ole toista.

Merja Kinnunen, Kirsti Lempiäinen, Jukka Mäkelä ja Jarno Valkonen, Lapin yliopisto

KUVA: TOUKO HUJANEN / TAMPEREEN YLIOPISTO

Liisa Rautiainen oli Lapin yliopiston ensimmäinen taiteen kunniatohtori. Hänet vihittiin kunniatohtoriksi yliopiston ensimmäisessä promootiossa vuonna 1992.

Rautiainen toimi Kemin tyttölyseossa kuvaamataidonopettajana lähes 30 vuotta. Ensimmäisen näyttelynsä hän piti vuonna 1947, ja sen jälkeen näyttelyitä on ollut satoja Suomessa ja ulkomailla. Mielestäni varsinainen taiteilijan ura alkoi kuitenkin Rautiaisen jäätyä eläkkeelle opettajan työstään. Maalaamiseen tuli spontaanisuutta ja sitä kautta koko työprosessin luonne muuttui. Maalauspiiristä tuli keskustelukumppani, joka sanoo, mitä seuraavaksi pitää tehdä. Tarkka luonnos menetti merkityksensä ja luonnostelusta tuli käsialaharjoittelua: viivojen etsimistä ja jälkien jättämistä.

Liisa Rautiainen sai Lapin läänin taidepalkinnon vuonna 1971 ja Ars Arctica -palkinnon 1986. Olen joskus luonnehtinut Liisa Rautiaista rautaiseksi Rautiaiseksi. Hän oli ammattilainen ja itsenäinen kuvantekijä. Maalasi, mitä halusi ja miten halusi. Hän oli Lapin taiteen Grand Old Lady.

Rautiainen maalasi aina vuoteen 2012 saakka. Hänen lopun ajan tuotannossaan on kypsän iän tuomaa näkemystä ja toisaalta leikkisyyttä ja lentoon lähtöä. Vanhuuden kokemuksen juuret ulottuvat syvälle lapsenomaisuuteen, jonka täysikasvuiset, järkevät ja asialliset aikuiset unohtavat.

Katriina Pietilä-Juntura, Aineen taidemuseo

KUVA: AINEEN TAIDEMUSEON KUVA-ARKISTO

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
PL 122 | 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

KIDE

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti

PIENENSIMME PAINOSTA

Osallistumme yliopiston säästötalkoisiin pienentämällä lehtemme painosta ja jakelua tästä numerosta alkaen.

Karsimmeko liikaa tai liian vähän?

Tilaukset, peruutukset ja osoitteenmuutokset:

www.ulapland.fi/kide → ota yhteyttä